

Днес в броя

200 училища имат избрани директори след конкурсите, проведени по новите правила

Министър Галин Цоков представи отчета на МОН: „Девет месеца са достатъчни, за да се поеме в правилна посока. Подкрепата, която получихме, най-вече от учителското съсловие, ни дава увереност, че най-трудните реформи са възможни, когато зад тях заставаме всички“

Наталия Митева, зам.-министър на образованието и науката: „Уязвимостта е предизвикателство, което трябва да води всички ни. Тя не е проблем, а богатство. Разнообразието е богатство. Потенциалът на България се крие в уязвимите групи“

®

АЗ·БУКИ

Четете ни на www.azbuki.bg
www.azbuki.eu

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Брой 12 (1658) 21 – 27 март 2024 г. Година XXXIII. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,90 лв.

Снимка Олег Попов

Пътър Празник на езиците изпълни с настроение класните стаи и двора на столичното 20. ОУ „Тодор Минков“
Погробиности на стр. 5

10 млн. лева за библиотеки във висши училища

Създаването на нова национална програма на МОН – „Модернизация на библиотеките в държавните висши училища“, с бюджет от 10 млн. лв., одобри правителството в оставка.

Новата програма ще се изпълнява 36 месеца – от 2024 г. до 2027 г., като за 2024 г. са планирани 3,5 млн. лв., за догодина – 4,5 млн. лв., а за по-следващата – 2 млн. лв.

По първия модул на Програмата е планирано изграждане на автоматизирани библиотечно-информационни системи за поне 5 висши училища, включително е-каталози, абонамент и закупуване на библиотечни единици, достъп до национални и международни бази данни в минимум 10 висши училища, лицензиран достъп до онлайн ресурси, изграждане на дигитални колекции и институционални хранилища в най-малко 5 висши училища, внедряване на съвременни софтуерни продукти, позволяващи удобен и бърз достъп до библиотечни ресурси, и др.

По втория модул ще се финансират оборудване и ремонтване на съществуващи или създаване на нови книгохранилища със съвременни системи за съхранение на книги, включително ремонтване на помещенията в поне 20 висши училища, закупуване или реставрация на мебели и стелажи, поставяне на пожароизвестителни, климатични, охранителни системи, ремонт на потребителските пространства, системи за осигуряване на контролиран достъп и охрана до библиотечното имущество, както и закупуване на оборудване и техника в поне 20 висши училища – нови компютри, тъчскрийн устройства, машини за връщане на заети библиотечни материали, 3D принтери, 3D писалки и т.н.

По Програмата могат да кандидатстват 33 държавни висши училища, които разполагат с библиотеки, т.е. по нея ще бъдат изградени нови или подобрени съществуващите материални бази на най-малко 33 библиотеки, които се ползват от обучаващите се. Очаква се вследствие реализирането на Програмата над 150 000 студенти и докторанти в 33-те държавни висши училища да бъдат подпомогнати в своето обучение и научно развитие.

Кандидатстването за участие е до 4 месеца от публикуване на одобрената програма на електронната страница на МОН. **АЗ·БУКИ**

49 млн. лв. за заплати на академичния състав

Допълнителните средства са за ръст на възнагражденията в БАН и държавните висши училища

Допълнителни 49 000 000 лв. за увеличение на възнагражденията на учените от Българската академия на науките и държавните висши училища одобри правителството. За БАН са предвидени 10 млн. лв., за университетите – 39 млн. лв.

Благодарение на финансирането ще се увеличат възнагражденията на 2271 души в академичния състав на БАН и на 12 070 преподаватели в 33-те държавни висши училища.

Средствата за повишаване на заплатите ще позволят да бъдат привлечени изследователи, да се стимулира качеството на публикационната и издателската дейност, както и на научната експертиза в

помощ на държавните институции. Очакваният резултат от увеличението им е учените да бъдат мотивирани да въвеждат нови методи на преподаване, базирани на усвояване на компетентности, както и да се насърчават повече млади хора да участват в конкурси за преподаватели, което, от своя страна, да доведе и до развитие на академичния състав.

При приемането на бюджета за 2024 г. в края на миналата година бяха записани 39 млн. лева за увеличение на преподавателските заплати във висшите училища от началото на 2024 г., които трябваше да бъдат разпределени по начин, съгласуван

с Съвета на ректорите и със синдикатите. Десет млн. лв. пък бяха заложили за ръст на заплатите в БАН.

За обществено обсъждане преди дни бе публикуван проект на Постановление на Министерския съвет за допълнение на ПМС 371 от 2020 г. за определяне на минималната заплата за най-ниската академична длъжност в държавните висши училища. Той предвижда увеличение на минималната заплата за „асистент“ с 290 лв. – от 1810 лв. на 2100 лв. Изменението трябва да влезе в сила от 1 януари 2024 г.

Междувременно Народното събрание одобри промени в Закона за висшето образова-

ние, които предвиждат средната заплата на академичния състав в държавните висши училища да е не по-ниска от 180% от средната за страната. Минималната заплата за „асистент“ трябва да е не по-ниска от 125% от средната брутна заплата за страната. А стипендиите на докторантите да са не по-ниски от 150% от минималната заплата за страната.

Народните представители задължиха Министерския съвет да осигури още допълнителни трансфери от бюджета към държавните университети и научните организации в едномесечен срок от влизането в сила на промените в ЗВО. **АЗ·БУКИ**

200 училища с новоназначени директори

200 училища имат избрани директори след конкурсите, проведени по новите правила на Министерството на образованието и науката. Това показват общените данни от всички регионални управления на образованието в страната, съобщава пресцентърът на МОН. За първи път изборът на директори на образователни институции е проведен по правила, ориентирани не просто към намирането на администратори, а към търсене на лидери, които биха допринесли за промяната в българското образование.

Конкурси за директори бяха обявени в 276 училища в цялата страна, а кандидатите за тях бяха близо 400. Близо 300 кандидати успешно преминаха първия етап на конкурса, като изкараха повече от 30 точки на тестово изпитване. След това те представиха концепциите за развитие на съответната образователна институция, които са подготвили.

По време на устното събеседване пред комисия кандидатите трябваше да решат и два конкретни казуса, избрани на случаен принцип. Всички ситуации, на които кандидатите трябваше да реагират, са базирани на реални ситуации, които са се случвали в българските училища и при които е било нужно не формално прилагане на нормативната уредба, а лидерски подход.

След проведените устни събеседвания общо 249 кандидати са събрали необходимия брой точки, за да имат право да заемат длъжността. Други 61 не са се справили и са отпаднали.

В училищата, за които е имало повече от един класиран кандидат, за сключване на договор за управление е поканен този с най-голям брой точки от двете части на конкурса (тестова и устна). Така 200 училища вече имат своите новоизбрани директори, като на много места в стра-

ната те вече са встъпили в длъжност.

Още при подаването на документи стана ясно, че за 33 училища няма желаещи да заемат длъжността. За други 43 е имало кандидати, но те не са се представили добре и училищата остават с временно изпълняващи длъжността директори до ново провеждане на конкурс. Така е спазен основният принцип на процедурите – да се назначават само подготвени хора, които могат да отговорят на високите критерии, а не просто да се запълнят свободни места.

Анализът на резултатите показва, че 7 души са с 90 и повече точки. Кандидатите с най-високи резултати са от 7 области в страната – Бургас, Добрич, Кърджали, Кюстендил, Русе, София-град, и София-област. Най-много са кандидатите с общ резултат в диапазона от 60 до 79 точки.

След проведените конкурси има подадени общо 3 жалби от некласирани или неизбрани кандидати. Всеки от конкурсите е видеозаснеман и МОН ще провери сигналите.

Провеждането на конкурсите по изцяло нови правила е част от предприетите инициативи на МОН за промяна на образователната система и към намаляване на механичното възпроизвеждане на знания и формиране на повече умения и компетентности у учениците. За да се случи тази промяна, е важно как се ръководи всяко училище. Затова и философията на правилата на новите конкурси е да бъдат избрани не само нормативно подготвени хора, но личности с множество качества и компетентности.

В училищата, в които не бяха избрани директори, както и в други, които към момента нямат титуляр или ръководителят е в пенсионна възраст, предстои в следващите месеци да започнат нови конкурсни процедури. **АЗ-БУКИ**

Неделни школа обменят опит

Иновативни методи за преподаване на география и история зад граница обсъждат в Лисабон над 60 участници от 15 държави

Дуляна КОЧЕВА

Над 60 участници от 15 държави събра форумът „Иновативни методи и материали за преподаване на българска история и география на България в българските неделни училища“. Събитието се проведе в португалската столица Лисабон под патронажа на вицепрезидента Илияна Йотова и с домакин Българското неделно училище „Св. св. Кирил и Методий“.

„Форумът мина прекрасно. За мен, като ръководител и учител, той беше изключително полезен. Вярвам, че е така и за моите колеги“, коментира за в. „Аз-буки“ директорът на неделното училище Румяна Давидова. Тя посочи, че в творческа атмосфера в продължение на три дни са представени редица добри практики с приложимост във всяко училище зад граница.

„За нас е много важно дейността на българските неделни училища да бъде представяна в родните медии. По този начин, от една страна, се дава гласност на това, което правим, а от друга – разменяме опит с колегите си по целия свят“, каза още тя.

Във форума участват и вицепрезидентът Илияна Йотова, посланикът на България в Лисабон Н.Пр. Иван Найденов, ректорът на Пловдивския университет проф. Румен Младенов и директорът на Центъра за славянски езици и култура във Филологическия факултет на Лисабонския университет проф. Георги Христовски.

В приветствието си министърът на образованието и науката проф. Галин Цоков подчертава, че професионалният опит и всеотдайността на учителите от българските училища в чужбина, познаването на традициите на чужди образователни системи са ценен потенциал за промяна на структурата на образованието, за насочване на усилията към придобиване на нови умения.

„Огромна е вашата мисия – не само да научите на български език българчета, родени зад граница, но и да им да обясните що е родина, да ги научите да мислят на български, да познават големите български

Снимка Пресцентър на МОН

МОН подпомага провеждането на инициативи като форума в Лисабон чрез националните програми за развитие на образованието

автори, българската литература и българската история“, заяви пред участниците вицепрезидентът Йотова. Тя подчерта, че неделните училища са най-големият успех в политиката с българите в чужбина. Йотова изтъкна активната дейност на МОН за българските неделни училища. И призова за създаването на Български национален културен институт зад граница, който ще подпомогне и дейността на неделните училища.

Илияна Йотова акцентира и върху изучаването на български език и култура като мотивация за връщането на младите българи в България. „Не можем да върнем всички, но можем да ги привлечем да учат в български висши училища, а защо не и да останат в България“, посочи тя.

Директорът на дирекция „Образование на българите зад граница и училищна мрежа“ в МОН Ваня Балчева запозна представителите на неделните училища подробно с възможностите за кандидатстване за финансиране по трите национални програми – „Роден език и култура зад граница“, „България – образователни маршрути“ и „Неразказаните истории на българите“.

За изкуствения интелект и възможността чрез него да се преподава история на България, говори Борис Михайлов – докторант в

Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Д-р Валентина Александрова-Кирова от БУ „Иван Станчов“ към посолството ни в Лондон сподели добри практики от своя опит с прилагането на иновации в преподаването на история и география зад граница.

Групов проект по география и икономика „Моите любими места в България“ пък представи Евелина Раднева от Българското училище „Джон Атанасов“ в Чикаго.

Председателят на Обществения съвет на Българското национално радио Милена Димитрова говори за начините за изграждането и укрепването на контактите на училищата зад граница с българските обществени медии.

За иновативните методи на преподаване чрез нематериално културно наследство доклад на форума изнесе доц. д-р Меглена Златкова и докторант Виктория Недевска от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Събитието се организира от МОН, португалско-българската асоциация „Св. св. Кирил и Методий“ и едноименното Българско неделно училище в Лисабон в партньорство с Асоциацията на българските училища в чужбина, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ и Лисабонския университет.

Научните списания на „Аз-буки“ с нов облик

Научните списания на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“ излизат на пазара с обновена визия. Съвременният външен вид се придържа към традициите на списанията, запазени са основните цветове и логото на Издателството.

Специализираните списания са с над 50-годишна история. Публикуват текстове с научна стойност – задължителни публикации за специалисти, докторанти, за клас квалификации, научни изследвания и критики от изследователи и преподаватели. Национално издателство „Аз-буки“ ще продължи да спазва политиката си да публикува текстове в научните си списания без заплащане от страна на авторите, съгласно практиката на всички авторитетни научни издания по света.

От 2012 г. всички научни списания на „Аз-буки“ стриктно следват изискванията на международни-

те бази данни, като част от държавната политика в областта на науката и образованието. Статиите се публикуват със заглавие, резюме и ключови думи на английски език, като всички текстове се оценяват не по-малко от двама анонимни рецензенти.

Научните списания се разпространяват чрез абонамент, могат да се закупят на място в Издателството или в книжарница „Сиела“ – в подлез на Ректората на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

В крак със съвременните тенденции всички издания се предлагат и с дигитален абонамент. На преференциални цени получават в. „Аз-буки“ и деветте научни списания още преди да се излезли от печат.

Всички научни списания, издавани от Националното издателство „Аз-буки“, получиха подкрепа през настоящата година от Фонд „Научни изследвания“.

Ученици от ЦГЛР – ОДК „Атанас Стоянов“ в Шумен представиха свои творби в МОН. Те изложиха майсторски дърворезби, ръчно изработени бижута, кукерски маски, пластики и картини, с които са спечелили много награди от различни национални и международни конкурси. „Радостен е фактът, че доказани във времето български традиции имат своето продължение днес, а и утре, чрез тези млади хора, в чието лице виждаме бъдещи творци, ценители и пазители на художественото ни наследство“, каза заместник-министър д-р Емилия Лазарова, която откри изложбата

Снимка Пресцентър на МОН

МОН отчита постигнатото

Девет месеца са достатъчни,
за да се поеме в правилната посока,
посочва министър Галин Цоков

Увеличение на възнаграждението на учителите, обявени конкурси за директори в 276 общински училища, разработена визия за стандарт за управление на качеството в училищното и предучилищното образование и започнала цялостна промяна на учебните програми. Това са част от резултатите в работата на Министерството на образованието и науката през последните 9 месеца, обобщени в отчетен документ на институцията, предава пресцентърът на МОН.

„Когато с моя екип започнахме работа, знаехме, че ни предстои много предизвикателства, които трябва да решим за кратко време. Затова още в самото начало предложихме диалог и потърсихме подкрепа – от социалните партньори, от учителите, от университетските преподаватели, от родителите, от гражданското общество. Резултатите, които постигнахме, са плод на съвместните ни усилия“, подчерта министърът на образованието и науката проф. Галин Цоков.

През тези месеци бе започнато реалното дигитализиране на образованието, а платформата „Дигитална раница“ на МОН вече включва повече от 30 000 електронни ресурса. България е и една от първите държави, разработили насоки за използване на изкуствения интелект в учебния процес.

Започна и процесът по изграждане на STEM центрове във всички над 2200 български училища.

„Намерихме дом и за Националния STEM център – в „София Тех парк“, в нова и модерна сграда, която да подготвя бъдещите ни медалисти на международни състезания и олимпиади“, се посочва още в отчета на МОН.

Сериозни инвестиции са направени и в материалната база.

Обновени са 577 класни стаи в областта на хуманитарните науки, създадени са 177 нови кабинета за работа по интереси, а училищата с нови училищни библиотеки или кътове за четене са 331. Дадено бе и началото на процеса по обновлението на спортните площадки и физкултурните салони в над 500 български училища, а осигуреното финансиране е близо четвърт милиард лева.

Правителството създаде и програма с бюджет от 240 млн. лв. за изграждане и разширяване на детски ясли, градини и училища, по която започна изграждането на 33 нови сгради. Други 57 ще бъдат реконструирани и обновени. Отново със средства от държавния бюджет от следващата учебна година всички учебници и учебни комплекти ще се предоставят безплатно за всички ученици от I до XII клас.

Отбелязва се още, че благодарение на промените, направени през последните месеци, за първи път седмоласниците ще имат възможност да се явят на втора дата на изпитите от националното външно оценяване в случай на здравословен или друг сериозен проблем. Тази възможност се дава и на четвъртокласниците и десетокласниците. Това е промяна, чакана повече от три десетилетия в училищното образование.

Медицинските бележки за извинение на отсъствията на учениците вече се издават изцяло по електронен път, а това спестява повече от 24 работни часа годишно на всеки класен ръководител.

„Работихме с разбирането, че родителите са най-важният ни партньор, и заедно предложихме увеличаване на отсъствията по семейни причини на 15 дни за всяка учебна година“, се посочва още в

отчета на МОН.

Заедно с това са приети и промени в Закона за професионалното образование и обучение, с които държавата пое осигурителните вноски на учениците, включени в дуална форма на обучение.

Важно място в отчета се отделя и на мерките, насочени към висшето образование и науката. През тези месеци бе разработен Закон за насърчване на научните изследвания и иновациите. Минималната заплата за най-ниската академична длъжност „асистент“ в държавните висши училища се увеличи с 310 лв. през 2023 г. и се заложиха средства в бюджета за 2024 г. за ново увеличение с още 290 лв.

Подготвени бяха и промени в Закона за висшето образование, които предвиждат безплатно висше образование за всички студенти и докторанти, приети с държавна поръчка.

Осигурени са и 200 млн. лв. за ремонт на студентските общежития, а в следващите месеци започва нова национална програма с бюджет от 10 млн. лева за модернизация на академичните библиотеки в 33 държавни висши училища.

„9 месеца в сферата на образованието не е голям период. Това е система, която се развива дългосрочно. Но 9 месеца са достатъчни, за да се поеме в правилна посока. Подкрепата, която получихме, най-вече от учителското съсловие, ни дава увереност, че поехме по правилния път. Че дори и най-трудните реформи са възможни, когато зад тях заставаме всички. Всички, които искаме да видим прекрасните герои на утрешния ден, като подбери хора, които имат куража и знанието, да променят света“, обобщава министър Галин Цоков. **АЗБУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН, и в „Аз-буки“

ЧРД или Ч.Р.Д.?

Надежда КОСТОВА*

Повод за тази езикова бележка са грешките при изписването на поздравите „Честит рожден ден!“ „Честит имен ден!“. В социалните мрежи често срещано напоследък е неправилното инициално съкращаване Ч.Р.Д. (Честит рожден ден!) и Ч.И.Д. (Честит имен ден!). Инициалните съкращения се образуват от първата буква на всяка самостоятелна дума в съкращавания израз, без да се поставя препинателен знак (точка) между буквите, например: СУ – Софийски университет, ЕС – Европейски съюз, АЕЦ – Атомна електроцентрала, и т.н. Така че правилното изписване на поздравителните изрази е ЧРД и ЧИД. Ако поздравът съдържа обръщение, тогава то се отделя със запетая – ЧРД, Ани!, ЧИД, Иване!, ЧРД, приятелко!

Погрешно много често се изписва и несъкратеният вариант на двата поздрава. Тук вероятно по аналогия на абревиатурата се забелязва неправилно изписване на всяка самостоятелна дума с главна буква – Честит Рожден Ден!, Честит Имен Ден! Според правилото за употреба на главни букви поздравът започва винаги с начална главна буква, а останалите самостоятелни думи са с малки букви. Правилно е да се пише: Честит рожден ден!, Честит имен ден!. Ако поздравът съдържа обръщение, тогава то се отделя със запетая – Честит рожден ден, Катерино!, Честит имен ден, Тодоре!, Честит рожден ден, мила приятелко! При размяна на позицията на обръщението и поздрава обаче обръщението се изписва с главна буква, а поздравът – с малки букви: Мила приятелко, честит рожден ден!, Тодоре, честит имен ден!

Правилното оформяне на нашите поздрави към близки и познати показва уважението ни не само към тях, но и към книжовния български език.

*Д-р Катерина Ушева е главен асистент Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към Българската академия на науките.

Пагат цените на картите за ученици и студенти в София

Комисията по транспорт и пътна безопасност в Столичния общински съвет реши да бъдат намалени цените на абонаментните карти за градския транспорт на учениците над 14 г. и на студентите. Предлага се решението да влезе в сила от 1 май 2024 г., като вместо 20 лв. картите за учениците и студентите ще струват 15 лв. Цената на докторантските карти се намалява от 35 на 15 лв. Намаление ще има и при годишните студентски карти за всички линии. Вместо 200 лв. те ще струват 180 лв.

Финалното решение ще се вземе на 28 март, когато е следващото заседание на Общинския съвет.

Както е известно, децата до 14 г. се возят безплатно в обществените превоз в цялата страна. Но след като компенсациите от държавата за децата над тази възраст и за студентите отпаднаха в края на януари, от началото на февруари ученическите и студентските карти в София поскъпнаха с 5 лв.

Междувременно общински съветници предлагат създаването на ученически автобусни линии, които да обслужват крайградските райони на Сто-

лична община. В мотивите на доклада им се посочва, че на територията на Столична община има 34 села, които са самостоятелни населени места, в които живеят около 63 хиляди граждани. В част от тях няма действащи училища и това налага учениците да пътуват извън съответното населено място. В момента част от тези деца се придвижват с градския транспорт, като за една част от тях установените разписания и курсове са неудобни. Друга част се водят на училище от родителите, което генерира допълнителен трафик.

Общинските съветници предлагат да се извърши проучване и да се получат данни относно пътуващите ученици и училищата, които посещават. Информацията ще бъде използвана за изготвяне на пътна карта за разкриване на ученически автобусни линии, които да обслужват тези населени места.

Получена е подписка на граждани, с която е отправена молба за разкриване на ученическа линия за децата от селата Войнеговци, Световрачене и Кубратово, които пътуват до 60. ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в кв. „Бенковски“. **АЗБУКИ**

Снимка СМГ

Експерти от над 20 държави се запознаха на място с модела на обучение в Софийската математическа гимназия

Експерти от ОИСР на гости в Софийската математическа гимназия

Експерти от над 20 държави от експертната мрежа за индикатори за образователни политики на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР) гостуваха в Софийската математическа гимназия „Паисий Хилендарски“, съобщава пресцентърът на МОН. Те влязоха в часове по математика, музика, информационни технологии, физика, химия и езици, за да се запознаят на място с учебния процес в едно от успешните училища в България.

Посещението е част от домакинството на България на 31-вата среща на Експертната мрежа, на която МОН представи ключови реформи в образователната система и предстоящите предизвикателства. Заместник-министър Наталия Митева запозна участниците с политиките за развитието и квалификацията на учителите.

Експертите от ОИСР проявиха интерес към подбора на ученици в гимназията, чиито възпитаници имат над 200 медала от различни международни състезания. Софийската математическа гимназия е и в топ 3 в България на външните оценявания след VII и X клас и са сред десетте училища с най-високи резултати на външните оценявания след XII клас.

От ръководството на училището обясниха, че кандидатстването след IV клас става на базата на участие на учениците в различни математически олимпиади и състезания, като се приемат тези с най-високи резултати. В училището има 106 преподаватели, 10 от които са хабилитирани доктори.

Представени бяха част от младите учители в гимназия. Сред тях е Владимир Атанасов, който от септември води часове по български език и литература. Той определи като предизвикателство да бъдат запалени по литературата деца с по-математическо мислене, но учениците се справят отлично. Според младия учител по химия Христо Веселински, който успешно подготвя ученици за участия в международни олимпиади и състезания, природните науки могат да вървят ръка за ръка с езиковото обучение и пример за това е СМГ. Думите му потвърди и учителката по български език и литература и доцент в Института по български език в БАН Калина Пейчева. Тя посочи, че

е показателно, че в Софийската математическа гимназия се е сформирал профил по български език и литература. По думите ѝ, мястото на науката е в образованието, а учениците в СМГ са изключително креативни.

Представен беше и Институтът за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет „Св. Климент Охридски“, който си партнира успешно със СМГ и други математически гимназии в страната. Изпълнителният директор на Института Борислав Петров посочи, че INSAIT дава възможност да се реализират в България големите таланти, излизащи от нашите училища, които преди са продължавали обучението си в университети във Великобритания, Швейцария, САЩ и други страни.

България за първи път приема среща на Експертната мрежа за индикатори в образованието на ОИСР

Срещите на Експертната мрежа се провеждат регулярно, обикновено два пъти годишно. На тях се определят индикаторите, с които се измерва напредъкът в областта на образованието на отделните държави. В резултат на срещите се изготвя докладът „Education at a Glance“ за състоянието на образованието в различните страни.

През април тази година България ще бъде домакин и на първия глобален доклад за социално-емоционални умения на учениците на ОИСР.

По време на международната среща на Експертната мрежа зам.-министърът на образованието и науката проф. Генка Петрова очерта и ключови цели на МОН в областта на висшето образование, сред които са технологично развитие и засилване връзката между академичните среди и бизнеса, повишаване на предприемаческите умения на студентите и студентските практики, модернизиране и дигитализиране на бакалавърски и магистърски програми и развитие на докторантски програми и проектни проучвания, свързани с нуждите на пазара на труда.

Зам.-министърът подчерта и важноста на тясното сътрудничество между университетите както на национално, така и на международно ниво. **АЗ-БУК**

Среща на най-добрите млади химици

ПМГ „Яне Сандански“ – Гоце Делчев, е домакин на 56. национална олимпиада

Общо 118 ученици от 10 области в страната се включиха във финалния кръг на 56. национална олимпиада по химия и опазване на околната среда и излъчиха победителите в петте състезателни групи. Домакини на надпреварата от 15 до 17 март бяха Природо-математическата гимназия „Яне Сандански“ в Гоце Делчев и Регионалното управление на образованието – Благоевград.

„Олимпиадата по химия е едно от най-старите и авторитетни състезания в страната и всяка година привлича най-ярките умове в сферата на тази природна наука. Тази година участниците демонстрираха своите знания и умения в решаването на сложни химически проблеми, анализирането на експериментални данни и търсенето на иновативни решения на химически проблеми. За нас бе чест и удоволствие да бъдем част от организацията на толкова престижно състезание, което предоставя възможност за среща и обмен на знания между изявени ученици от цялата страна“, отбелязаха за „Аз-буки“ от училището домакин на състезанието.

Гости на откриването на 56. национална олимпиада по химия и опазване на околната среда бяха Весислава Панджерова – държавен експерт в дирекция „Съдържание на предучилищното и училищното образование“ – МОН, Ивайло Златанов – началник на РУО – Благоевград, Саид Иброш – зам.-кмет на община Гоце Делчев, проф. д-р инж. Данчо Даналев – зам.-ректор по учебните дейности на ХТМУ – София.

Участниците от Благоевград, Варна, Велико Търново, Кърджали, Кюстендил, Плевен, Пловдив, Сливен, София и Стара Загора бяха приветствани от директора на ПМГ „Яне Сандански“ Елка Божикова и други официални гости.

Снимка ПМГ „Яне Сандански“

Директорът на ПМГ „Яне Сандански“ Елка Божикова и победителката във втора група Ива Алексова (НПМГ)

„Традиционно олимпиадата се проведе в два кръга в два последователни дни. В първия, теоретичен кръг се включиха финалистите от всички състезателни групи. На следващия ден се проведе и експерименталният кръг, който е само за V група (XI и XII клас). Националната комисия бе подготвила изключително интересни и предизвикателни задачи, които тестват знанията и уменията на участниците на всяко ниво“, информират от училището домакин.

След завършването на практическия кръг Националната комисия за оценяване на работите обяви победителите в петте състезателни групи. Това са Кирил Зулянский – СМГ „Паисий Хилендарски“, Ива Алексова – НПМГ „Акад. Л. Чакалов“, Теодор Петров – СМГ, Дамян Иванов – СМГ, и Виктор Лилев – СМГ.

Лауреати с оценка „Отличен 6.00“ стават дванайсетокласниците Виктор Лилев, Преслав Георгиев и Явор Христов от СМГ и Ивайло Къртев (XI клас) от МГ „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив. Имената им бяха оповестени от председателя на Комисията доц. д-р Донка Ташева на специална церемония в ПМГ „Яне Сандански“.

По време на награждаването станаха ясни и състезателите, които ще защитават честта на

България в двете най-авторитетни международни състезания в областта на химията. Първите четирима от V група влизат в състава на националния отбор и ще участват на Менделеевата олимпиада през 2024 г.

От класираните в първата десетка на V група ще се определи и съставът на националния отбор на България, който ще участва на Международната олимпиада по химия и опазване на околната среда през тази година.

Гостите останаха очаровани от създадената организация и отличните условия за протичане на олимпиадата, предоставени от страна на училището домакин. От ПМГ „Яне Сандански“ се бяха погрижили за културна програма и разнообразни дейности през свободното време на учениците и техните ръководители. Те посетиха различни места през двата дни в Гоце Делчев – Пречиствателната станция за питейна вода, фирма „Пирин Спринг“, археологическия комплекс Никополис ад Нестум.

В знак на благодарност за оказаното съдействие и подкрепа за провеждането на националния кръг на олимпиадата директорът на училището домакин Елка Божикова връчи подаръци на Весислава Панджерова и на председателя и членовете на Националната комисия. **АЗ-БУК**

Победители и участници в 56. национална олимпиада по химия и опазване на околната среда

Във физкультурния салон ученици представиха пиеси и музикални изпълнения, а в класните стаи се провеждаха различни игри

Празник на езиците озари 20. ОУ „Тодор Минков“

С пиеси, танци и много игри столичното училище съчета традициите на немския карнавал и Международния ден на Франкофонията

Симона НИКОЛОВА,
Мария ПАРЛИКОВА

Всеки знае как се правят палачинки, но знае ли някой от вас как се прави състезание с палачинки по немски? А по френски? Идете в столичното 20. ОУ „Тодор Минков“, за да разберете. Но само когато е техният празник на езиките – ден, отреден за игри и забавления. Тържеството съчетава традициите на немския вариант на Сирни Заговезни – карнавалът Fastnacht und Fasching, и Международния ден на Франкофонията.

А ето го и деня – 18 март! Атмосферата отдалеч привлича погледите на минувачите с детски смях, шумни възглasi и аромат на палачинки.

В празника участие взимат деца, родители и учители. Родителите приготвят ястия от немската и френската кухня. Децата, които изучават немски, по традиция се обличат в карнавални костюми. Провежда се и конкурс за най-красиво изрисувана тениска, като тази година са наградени 28 ученици.

Най-големите възпитаници организират игри за по-малките във всеки клас. Идеята е да се сплотят децата от различни възрасти и да се намали агресията в училището. Именно така се стига и до състезанието с палачинки, в което децата трябва на щафетен принцип да преминават през препятствия, държейки тиган с палачинки. Освен палачинките в игрите се включва и киселото мляко. Малчуганите играят по двойки със завързани очи, като единият храни другия с млякото. Играта е за време – най-бързата двойка печели.

Във физкультурния салон ученици от различни класове представят пиеси и музикални изпълнения. Сред изиграните пиеси са „Червената шапчица“ на немски и „Пепеляшка“ на френски език. Важно участие в програмата взимат Ивайло и Александър – съответно председател и зам.-председател на Ученическия съвет, които отговарят за озвучаването по време на представленията.

В двора на училището освен с игри децата ни посрещат и с флашмоб. Голяма част от класовете се включват в танците под

Снимки Олег Попов

Щафетата с палачинки предизвиква бурни емоции в училищния двор

Галина Тимова,
директор

съпровода на немски и френски песни.

„Тази година за първи път празникът е с толкова много инициативи едновременно – разказва за „Аз-буки“ директорът на училището Галина Тимова. – Всяко училище се бори с агресията и навсякъде има проблем с нея. Всеки търси начин за справяне. Такъв празник ни сплотява, създава атмосфера на уважение, на споделена емоция. Идеята е децата да чакат с нетърпение празникът да дойде отново“, допълва тя.

Галина Тимова е директор на училището от 2020 г. Споделя, че заради ковид пандемията предишните години не са имали възможност за грандиозно празненство. Тази година учителката Галия

Преги повече от 100 години в центъра на София възрожденецът Тодор Минков създава едно от водещите училища. Бележитият българин изрично настоява в училището да се преподават немски и френски език.

Днес 20. ОУ „Тодор Минков“ обучава около 700 деца с интензивно изучаване на изборния от тях език. В I клас започват с 11 часа седмично, от II до IV – по 10 часа, след това в V и VI – по 8, а в VII клас отделият по 6 часа на седмица. При завършване на училището учениците вече свободно говорят изборния език и постигат ниво B1.

Освен по немски и френски децата имат отлични резултати и по български език и математика. На последното национално външно оценяване по български език учениците имат среден успех 82 т. при среден за страната 50 т., което ги прави първенци сред общинските училища в България. По математика школото се класира на четвърто място в страната. 90% от възпитаниците се реализират успешно след VII клас в най-добрите гимназии и професионални гимназии.

Христова отговаря за цялостната организация на тържеството, като е започнала подготовката още преди повече от два месеца. Именно тя създава активности и условия то да се случи пълноценно във всяка паралелка.

Училището има още един голям празник, посветен на талантливите възпитаници. Предните две години се провежда в зала 2 на НДК и в зала „Люмиер“. Награди получават ученици с постижения през

годината в науката, изкуството, олимпиади, състезания, конкурси. Награждават се и ученици с постижения в спорта. Директорката вярва, че когато едно дете има успех в спорта, то е отличен ученик и в училище. „А празника на езиките го оставихме по-скоро да е детски. Животът, цветността му, щастието и емоцията да са изцяло за децата“, обяснява тя.

Вече трета година училището работи с изпратени от Френския

институт учители, носители на езика. „Пращат ни млади хора, които не знаят нито една дума на български език“, споделя директорката. Тази година гост-преподавател в училището е Ноemi Мартен. Тя обучава децата от III до VII клас, тъй като по-малките ученици все още не разбират добре езика.

„От тази учебна година сме първото DSD1 (Deutsche Sprachdiplom der KMK – немска диплома за ниво A2/B1 – бел. ред.) общинско училище в България. За първи път проведохме изпита и очакваме скоро да получим резултатите, за да можем да издаваме немска диплома, която се сертифицира от германското посолство. Много сме щастливи, защото децата показваха знания на европейско ниво. Умни, будни, прекрасни, много спокойни. Много сплотена и подкрепяща е цялата ни общност“, разказва директорката.

Празникът завършва с търсене на съкровище, организирано от учители и студенти от „Начална и предучилищна педагогика“, които са на задължителната си практика. Студентите преподават по близо 100 часа. Имат по един учител наставник, с когото съставят план на преподаване. „Тази година студентите ни са прекрасни, изключително мотивирани да работят. Събираме се да обсъждаме всичко с тях – как се чувстват, какво не им харесва, каква промяна искат.

Всички казват, че предварително са били насочени към детски градини, но идвайки тук и заживявайки в нашата атмосфера сред спокойствието и усмивките на децата, остават трогнати от дребните елементи на емпатия от страна на най-малките. Затова студентите казват, че ако всички училища са като нашето, ще останат в професията. Това е смисълът на базовото училище – да вдъхнови младите хора, които все още не са много убедени, че училището е мястото, в което искат да се развиват“, гордее се Тимова.

Празникът се усеща навсякъде в училището – от приветливата атмосфера по коридорите, през старанието на учители и студенти, до усмивката на всяко дете. Карнавалните костюми, игрите, танците и лицата, изрисувани в знамена на различни държави, носят още повече топлина в този слънчев пролетен ден.

Наставниците – необходимата подкрепа за младите учители

Донка ТЪНКОШИЕВА

75 % от новоназначените учители напускат системата през първите 5 години. Една от причините е, че не могат да се справят със всичко, което изисква професията. Директори на училища често споделят, че има млади хора, които са родени за учители, и други, които дори и след време си остават неподготвени за тази професия. Данните са представени в Бургас.

Първите 23 бургаски преподаватели преминаха обучение по обновената двугодишна програма на Общината „Млади учители“. Целта е педагозите с повече опит да оказват подкрепа и да бъдат ментори на новоназначените учители в началото на кариерния им път. Надграждането на „Млади учители“ е продължение на целенасочените дългогодишни усилия на Община Бургас да задържи младите педагози, като им осигури необходимите условия за подкрепа, професионална квалификация и пълноценно кариерно развитие.

Двудневният обучителен семинар на тема „Подкрепа на новоназначени учители“ бе осъществен от екип на фондация „Заедно в час“, които работят по международния проект NEST за подкрепа и продължаващо обучение на нови учители. Присъстващите бяха запознати с конкретни методи и инструменти за осъществяване на ефективна менторска подкрепа с цел повишаване педагогическата компетентност на новоназначените учители.

В рамките на месец менторите ще наблюдават уроците на по-младите си колеги, ще дават насоки при необходимост и ще анализират предизвикателствата в работата им. През пролетта ще се състои надграждащо онлайн обучение, след което до края на учебната година ще се провеждат периодични онлайн срещи за подкрепа на менторите и обсъждане на извършваните наблюдения.

„Наставничеството на много места не се осъществява. Директорът не назначава наставници, за да пести пари, защото трябва да се плащат 60 – 70 лева месечно на наставника“, коментира Константин Янков от Синдиката на българските учители. По думите му, завършващите млади педагози имат липси на базови знания и умения, а някои показват остър дефицит на елементарни знания и умения. И това говори

зле за либералния подход за дипломиране в университетите. „Що се отнася до учители на по-зряла възраст, които влизат за първи път в клас или се връщат в училище след дълго прекъсване – те също имат остра нужда от наставник. Най-малкото, за да се справят с огромната административна работа“, допълва той.

„Преподавателите, които двата бургаски университета извеждат, са изключително добре подготвени теоретично, но определено има нужда от още повече практика в реалната класна стая. Необходимо им е допълнителна подкрепа в ситуации, свързани с управлението на класната стая, на дисциплината, как да индивидуализират подхода си спрямо конкретно дете“, коментира зам.-кметът по образование Михаил Ненов пред БНР – Бургас.

Недка Шопова – главен учител по професионална подготовка в ПГ по електротехника и електроника „Константин Фотинов“ в Бургас, е един от учителите, преминали през курса. Тя е ментор от началото на учебната година на свой бивш ученик, който вече е неин колега. Уточнява, че и предната учебна година също е била ментор.

„Обучението наистина ми беше много полезно. Ролята на наставника е много голяма. От нея до голяма степен зависи дали този млад човек ще се задържи в образователната система. За мен бе много полезно да видя в материалите как наставникът трябва да проведе разговор с младия колега, различните типове поведение на младите хора и т.н.“, обяснява учителката. Освен това казва, че е от голямо значение да се изгради добра връзка между младия преподавател и ментора. Много ѝ помага фактът, че младите колеги са бивши нейни ученици и тя е следила цялостното им развитие.

Мартин Калудов, преподавател по професионална квалификация, на когото Шопова е ментор, е категоричен, че има нужда от такава подкрепа. „Образованието не е само преподаването в час. Човек има нужда от насоки при боравенето с документацията. Преподавател с дългогодишен опит може да даде практически съвети за овладяване на класа. Да не говорим и за това как да комуникираме с родителите. Наставникът дава кураж и увереност, от която човек има нужда“, казва той.

Екипът на столичното 53. ОУ „Николай Хрелков“ се надява новият STEM център да провокира повишен интерес на децата към природните науки и математиката

Снимка Олег Попов

Дисциплината гарантира сигурност

В столичното 53. ОУ „Николай Хрелков“ броят на учениците се удвоява за няколко години

Зина СОКОЛОВА

Основно училище „Николай Хрелков“ в столичния квартал „Горна баня“ е сред първите 15 училища в страната, които получиха договорите си за финансиране на училищна STEM среда по Националния план за възстановяване и устойчивост. Създадено е през 1904 г., а през 1956 г. е построена новата му сграда, в която децата учат и днес.

Школото продължава традициите на основно, квартално училище. В него в момента учат близо 300 деца, като в последните години техният брой се удвоява. Как се постига такъв резултат, питахме директорката Малинка Дилова.

„Най-вече с дисциплината, която има в училището. Това е много важно за родителите, те искат да има сигурност. Това е истината – категорична е тя. – Дълги години съм работила тук като главен учител. После заместих предишната директорка, която се пенсионира. Заех поста през 2016 г., тогава имах по една паралелка на випуск. Но от 2017 г. тенденцията се обърна. Имах хъс да го направя. Приех да поема поста, заради страхотния колектив и сърцатите си колеги. Всички заедно успяхме да удвоим броя на децата. Сега те предпоставят да си останат в квартала, вместо да пътуват до по-отдалечени училища. Но това е максимумът, който може да приемаме.“

Миналата година едва успяват да приемат всички деца от квартала. Дори от РУО – София, питат дали ще има пак само две паралелки I клас. Но директорката е категорична, че няма помещения за повече ученици.

Още с встъпването си в длъжност Малинка Дилова въвежда правилото телефоните да се събират преди първия час. Не е съгласна с родителите, които искат да имат връзка с децата си по всяко време. Те са поверили децата си на учителите и трябва да им имат повече доверие. А когато някое дете иска да се чуе с родителите си, отива в кабинета на директора и разговаря с тях оттам.

Малинка Дилова няма приеман час. Всеки може да дойде при нея по всяко време. Категорична е,

Малинка Дилова, директор

че хората от нейния екип трябва да бъдат изрядни, за да може да изискват това и от учениците. Не одобрява склонността на някои родители винаги да оправдават децата си. Убедена е, че така не им помагат. „Училището е подготовка за живота – тук се учиш на дисциплина, на отговорност, на взаимодействие с другия, на внимание и уважение – казва Дилова. – Децата, свикнали да имат протекции, растат с чувство на безнаказаност. И в един момент, когато трябва да отидат и да се трудят вече на по 30 години, не знаят какво да правят със себе си.“

Проектът за бъдещия STEM център е с акцент върху природните науки и математиката. Основната цел е да се стимулира интересът на децата към физиката и химията. Центърът ще се използва и като кабинет, където ще учат седмоласниците, няма да бъде заключван. Обновява се и хранилището, което ще бъде свързано с центъра. Всичко това трябва да стане във възможно най-кратки срокове, защото е тревожно, че малко хора избират да се занимават с наука.

На националните външни оценявания учениците от 53. ОУ „Николай Хрелков“ се представят добре. Но резултатите от НВО зависят и от випуска, казва директорката. При един и същ преподавател учениците от различни випуски дават различен резултат. По български резултатите са устойчиви. Но математиката буксува през последните няколко години – при нея има по-големи амплитуди. Любопитното е, че миналата година, когато в цялата страна се отбелязва спад по математика, в горнобанското училище е обратното – успехът се покачва с няколко единици.

Педагогическият екип се гордее, че успява да провежда успешно политиката на Образователното министерство след завършване на VII клас учениците да продължат обучението си в по-висока степен.

Най-голямото предизвикателство за Малинка Дилова и нейните колеги е общуването с родителите. Директорката е категорична, че не парите са решаващи, за да бъдат привлечени млади учители. Проблемът е, че никой не си дава сметка каква огромна отговорност носи всеки учител.

„Проблем е и това, че има родители, които ни нямат доверие. Това измъчва колегите. Заплащането не е основният фактор. Идват млади учители за по 2 – 3 години и напускат. Има правилник за дейността на училището. В него са разписани основни правила. Всеки родител отчита, че има дисциплина и ред в училището. Но настоява, че неговото дете винаги е невинно. Повечето родители не искат да си признаят, че се провалят с възпитанието на децата си.“, допълва Дилова.

Многобройни са заниманията по интереси, които децата могат да посещават – като ателие „Сръчковци“, клуб „Дигитална математика“ и други. През последните години се вдига нивото и на отборите на 53. ОУ по волейбол, които участват в ученическите игри през 2023 г. На общинския етап те завоюват съответно трето място при момичетата и първо място при момчетата. Заслугата до голяма степен е на учителя по физическо, който до 35-годишна възраст не е работил като педагог. Но когато се захваща с преподаване, се оказва, че е роден за това.

Миналата година училището получава диплом за постигнати отлични резултати и голяма активност в Международната дистанционна ученическа олимпиада по математика КИНГС. Училището е в топ 50 на България по брой ученици, получили първа и втора степен за ниво на знания по логика. То е и сред първите 10 от София-област и София-град по брой ученици, участвали във финалния кръг на състезанието по математика.

Екипът работи и по националните програми „Заедно в изкуствата и спорта“, „Квалификация на педагогическите специалисти“, „Образование за утрешния ден.“

Снимка Община Бургас

Работен момент от обучението

Дигитална грамотност в мебелното производство

Учениците от Националната гимназия в Тетевен изработват сувенири и даряват средствата за различни благотворителни каузи

Диляна КОЧЕВА

Винаги и по всякакъв начин се стремим да повишаваме дигиталните умения на учениците си“, казва за в. „Аз-буки“ директорката на Националната професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“ в Тетевен инж. Златина Каталиева. В училището се обучават 290 ученици от 15 области на България. В общегитие са насънени 110 от възпитаниците му. Специалностите, които се изучават там, са четири – „Горско и ловно стопанство“, „Горско стопанство и дърводобив“, „Механизация на горското стопанство“ и „Мебелно производство“.

„Ние сме единственото училище в страната, което предлага дуална форма на обучение за учениците, които искат да се реализират в сферата на горското стопанство. Това е още една причина при нас да учат деца от всички краища на България. Тази година ще изпратим първия випуск техник-лесовъди, които са се обучавали в дуална система. След завършване на средно образование учениците ни са напълно подготвени веднага да започнат работа по специалността си“, категорична е директорката.

Училището е иновативно от учебната 2019/2020 г. насам. През годините осъществяват различни нововъведения. Първоначално започват с проект „От почвоизследовател до лесовъд“, насочен към учениците от направление „Горско стопанство“. В рамките на учебната практика се изготвят три бинарни проекта, обхващащи учебния предмет „Горско почвознание“ в комбинация с география и икономика, ботаника с дендрология и информационни технологии.

„Този първи наш проект беше изключително интересен. Продължи две години и веднага след като приключи, кандидатствахме с втори – отново насочен към проектно базирано обучение и мултидисциплинарност“, уточнява моят събеседник.

Второто им нововъведение носи името „Защита в облака“. По време на учебната си практика по защита на гората учениците изработват електронно учебно помагало на български и английски език.

От настоящата учебна година работят по трета иновация – „Дигитална грамотност в мебелното производство“. Участват учениците от VIII клас от специалността „Мебелно производство“, а заложеният срок за изпълнение е три години. За целта на обучението е въведен и нов учебен предмет – „Приложна дигитална графика“. Той вече е успешно приложен в първия проект „Приложна дигитална графика в туризма“.

В съвместна инициатива с Община Тетевен възпитаниците им се включват в редица благотворителни базари, на които предлагат сувенири, изработени от тях. Последният е Коледен базар,

Снимка ННПГСА „Сава Младенов“ – Тетевен

Добрата материална база помага на учениците да усвоят нужните за пазара на труда умения

Златина Каталиева,
директор

„Учениците правят бизнес план за изработката на продуктите за базара, изработват ги и планират тяхната реализация“, уточнява моят събеседник.

През втория учебен срок пък работят по проекта „Възрожденци в Тетевен“. Това е третият им мултидисциплинарен урок и в него са включени предметите „История и цивилизация“, „Изобразително изкуство“, „Приложна дигитална техника“ и учебната практика по дървообработване. Същността на Проекта е проучване и изследване живота и делото на различни възрожденци от Тетевенския край.

„Първо рисуват техни портрети по снимка, дигитализират ги, а след това ги гравират върху дърво с лазер“, обяснява директорът. Училището разполага с модерна и отлично оборудвана STEM работилница, в която учениците имат необходимите условия за направата на всичко това.

В IX клас на бъдещите мебелисти им предстоят още три проекта. Първият е продължение на „Приложна дигитална графика в туризма“, по който вече се изработват предмети с по-голяма степен на трудност. „Идеята е да надградят наученото и да усвоят нови умения“, обяснява инж. Каталиева. Вторият проект отново е мултидисциплинарен – между предметите изобразително изкуство, дигитална приложна графика, часа на класа и учебната практика по дървообработване, и се казва „Дървени шевици“. Учениците трябва да разучат различни видове шевици и черги от региона, а след това да ги пресъздадат върху дърво в характерните цветове с помощта на лазерен гравир и CNC фреза.

Освен това ще направят мини модел на тетевенска черга, който ще подарят на малчуганите от Началното училище „Хаджи Генчо“ в града.

„От години поддържахме много добри отношения с колегите от това училище. Нашите възпитаници

ще направят мини моделите, които след това децата от начален етап на обучение красиво ще украсят и оцветят“, разказва директорът.

Третият проект е „Изделия от дърво на пазара“. В рамките му възпитаниците на гимназията трябва да изработят сувенири от дърво за Великден. Всички сувенири отново ще бъдат продадени на двата благотворителни базара – на Общината и на училището. Събраните средства по традиция ще бъдат дарени за благотворителна кауза.

В X клас на учениците от гимназията им предстои друг интересен проект – „Възраждането в Тетевен“. Задачата им е да изследват възрожденските сгради в региона и след това да ги пресъздадат върху дърво. „Трудността тук е много по-голяма, но и учениците ни са по-големи, по-знаещи и можещи“, допълва моят събеседник. Тя споделя, че часовете по приложна дигитална графика са много мотивиращи за децата.

„Много е интересно да се наблюдава работата по мултидисциплинарни проекти отстрани. Виждаш как си комуникират учители по различни специалности и как след това всички заедно създават общ проект. От друга страна, примерът, който дават на учениците, също е положителен – показват им колко е важно не само в училище, но и в живота да работиш в екип“, обяснява директорът.

А всички тези мултидисциплинарни проекти са ръководени от учителя им инж. Петър Петров. Той е бивш възпитаник на училището и по думите на инж. Каталиева откакто е постъпил на работа при тях, обучението по мебелно производство е придобило нов облик.

„Изключително сърцат колега, с прекрасна професионална реализация в областта на интериорния дизайн и мебелното производство. За наше щастие, преди година реши да се завърне в родния си град и да практикува учителската професия.

С любовта към работата си и използването на иновативен подход успя да запали интереса на учениците“, разказва инж. Каталиева.

Директорката споделя, че преди няколко години училището е било изправено пред предизвикателството специалността „Мебелно производство“ да бъде закрыта. Интересът от страна на учениците не е бил голям, а на труда на дърводелеца се е гледало като на неперспективен.

„С общи усилия успяхме да възродим специалността „Мебелно производство“. Преди 6 години направихме плах опит с план-прием за половин паралелка, като предложихме дуална форма на обучение. И така с всяка изминала година интересът е все по-голям, а учениците – все по-мотивирани“, казва директорката. Определено, принос за по-голямата мотивация има и навлизането на информационните технологии в областта на мебелното производство. Модерната образователна среда също допринася.

Лесотехническата STEM работилница на гимназията е оборудвана с всичко необходимо за успешно и атрактивно обучение. В нея има 3D принтер, 3D скенер, лазерен гравир и CNC фреза. „Често учениците ни остават да работят в нея и по време на междучасията и след часовете“, обяснява директорът.

Миналата година възпитаниците им участват и в националното състезание „Мебели, стилни мебели и дърворезба“ и отборът им завоюва първо място в оспорвана конкуренция с ученици от цялата страна. Тази година през април Националната гимназия ще бъде домакин на престижното състезание.

Подготовката и организацията на събития от този мащаб и характер за тях не е новост. През годините домакинството на международното състезание „Млад дървосекач“ се е превърнало в емблема за училището. То се провежда по регламента на Световния шампионат на дървосекачите от 2013 г. насам. В него учениците показват умело и професионално боравене с моторен трион. Тази година ще се проведе деветото му издание. Участниците ще бъдат от Сърбия, Чехия, Северна Македония и България. Родното присъствие е от страна на възпитаниците на гимназията домакин и на учениците от Лесотехническата професионална гимназия в Берковица.

„Винаги усилено се подготвяме за участията си в състезания. С колегите се стремим с всеки изминал ден да подобряваме работата си. Никога не забравяме, че за нас това е само поредна година, но за учениците, които се явяват на конкурсите, не е така. За тях това е специален момент – тяхното участие. За някои може никога да не се повтори или да бъде първият успех от много следващи. Стремим се така да ги подготвим, че да покажат най-доброто от себе си винаги, да повишават квалификацията си непрекъснато и да се реализират успешно на пазара на труда“, завършва инж. Каталиева.

Чуждите езици и спортът правят успешно 17. СУ „Дамян Груев“

Известно с ранното обучение по френски език, училището в район „Красна поляна“ – София, се грижи и за физическата активност на учениците си

В средата на февруари 2024 г. МОН публикува списъка на одобрените за финансиране по Модул 3 „Изграждане и основен ремонт на открити спортни площадки“ по Програмата за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в сградите и общинските училища за периода 2024 – 2027 г. Финансова подкрепа ще получат 376 образователни институции.

Как училищният двор, в който се появява нова спортна площадка, окуражава учениците за по-голяма физическа активност? Превръща ли се подобряването на условията за спорт в реална инвестиция в здравето на нашите деца и каква е ролята на учителите по физическо възпитание?

„Аз-буки“ разговаря с директора на 17. СУ „Дамян Груев“ в София Калина Караянева и със старши учителя по физическо възпитание и спорт Йорданка Любенова.

Петя НИКОЛОВА

Пет езика изучават учениците в столичното 17. СУ „Дамян Груев“. Сред тях е и латинският. Училището присъства с авторитета си на основоположник на ранното езиково обучение по френски език, а през 2020 г. за първокласниците се въвежда и испански език.

Разположена в район „Красна поляна“, с над 60 години история, образователната институция осъществява прием в гимназиален етап по професия „Аниматор в туризма“ и профил „Чужди езици“, в който френският се изучава като първи чужд език, а латински – като втори. Но освен с езиците 17. СУ влиза в публичното пространство и като училище, в което спортът и физическата активност са част от философията на преподавателския екип за пълноценен образователен процес.

През 2023 г. с футболен мач между учители и ученици Средното училище открива многофункционално спортно игрище. Година по-късно е одобрено по Програмата на МОН за изграждане и основен ремонт на спортни площадки и физкултурни салони в държавните и общинските училища за периода 2024 – 2027 г. и ще получи 300 000 лева за нова спортна площадка с площ от 1831 кв.м.

„Всяка година се опитваме със собствени средства и с финансиране по национални програми и европейски проекти да обновяваме материалната база и да дигитализираме учебния процес – казва за „Аз-буки“ директорът Калина Караянева. – Всяка класна стая вече има интерактивна дъска, а всеки учител – персонален лаптоп. Тази година освен открита спортна площадка ни предстои изграждане и на STEM център.“

Непрекъснатото подобряване на материалната база създава сигурност у преподавателския състав. 622 ученици се обучават от 59 преподаватели, за които подкрепата от страна на ръководството и установената спокойна

Калина Караянева,
директор

атмосфера са от изключително значение. Това потвърждава и старши учителят по ФВС Йорданка Любенова, за която увеличаващите се постижения на учениците в спорта са достатъчно доказателство за мотивацията.

„В нашето училище учителите по физическо работят с желание – споделя Любенова. – Помагане много личната подкрепа от страна на директора, но и съдействието на

родителите, които се включват заедно с децата в различни дейности.“

Една от спортните традиции, установени в 17. СУ, е турнирът „Мама, татко и аз“. Състезанието се провежда на изграденото мултифункционално игрище, което допълнително ентусиазира участниците. Турнирът, проведен с децата от II^a клас и техните родители през октомври миналата година, се превърна в празник едновременно на спорта и на семейството.

„Всеки учител по физическо възпитание и спорт желае да работи на отлична материална база – казва Йорданка Любенова. – Това дава повече самочувствие да разгърне потенциала си, и повече възможности за изява. По-голямата част от училищата не могат да си го позволят, но да имаш изградена многофункционална спортна площадка, означава да получиш поле за провеждане на различни спортни турнири. Направихме състезание по футбол за начален етап, по волейбол – за прогимназията,

организирахме там спортните дейности на Европейския ден на спорта, а при всеки удобен случай провеждаме и часовете си по ФВС на открито.“

„Успяваме заедно“ е девизът на училището в „Красна поляна“. Директорът Калина Караянева, която вече 6 години ръководи институцията, вярва, че най-големият ресурс са хората. Затова, за да успяват заедно, тя разчита на екипа си и знае, че тяхното уважение и одобрение се заслужава с работа, отношение и много емпатия.

„Опитът е от голямо значение, но с годините се научих да чувам колегите си повече, да делегирам права и задължения. Разбрах, че

когато работиш с професионалисти, нещата се получават.

Благодарна съм им за подкрепата и разбирането, за споделянето време заедно“, казва тя.

Освен магистратури по начална училищна педагогика, италианска филология и ИКТ в образованието Караянева притежава допълнителна квалификация по психология и журналистика. С учителска практика, но и с опит в медиите и частния сектор, тя винаги се завръща в училище. Защото, както самата казва, „няма по-голяма благодарност от детските усмивки и обичта, която даряват децата“.

И тъй като широките усмивки на децата изгряват естествено, когато учебният процес се балансира със спортни занимания, в 17. СУ „Дамян Груев“ полагат усилия да поддържат физическата активност на учениците си. Четирима преподаватели по физическо работят в името на това.

„От учебните часове по физическо възпитание често тръгва интересът към определен спорт при децата – казва Йорданка Любенова. – Много пъти учителите по спорт откриват качества и мотивират учениците си да се занимават допълнително. Нашият предмет от дълго време се бори да си извоюва по-предни позиции сред учебните предмети и като преподавателски екип, пола-

гаме много усилия в тази посока. Смятам, че излизането от сянката на маловажността е в още по-широкото популяризиране на масовия спорт, изграждането на инфраструктура в училищата, поемането на ангажимент от страна на държавата и добрата комуникация с ръководствата на учебните институции. При нас, в голяма степен, нещата се получават и резултатите се виждат.“

Преди по-малко от месец на общинския кръг на състезанието по тенис на маса в район „Красна поляна“ състезателите от 17. СУ завоюват първо място. На XII турнир по плуване за купа „София“ в края на миналата година ученици от училището също печелят златни медали.

Децата се включват и в инициативата на Френския културен институт „Щафета около света“ – 500-метрова обиколка в парковата зона на НДК. Участват в Минисветовното първенство по футбол, в Европейския ден на спорта и нерядко получават възможност да се срещнат на живо със спортни легенди. Съпреживяват боксова тренировка с олимпийската шампионка по бокс Стойка Кръстева, както и тренировка по тенис на корт с българския национал за купа „Дейвис“ Александър Лазаров. Дори за 1 ноември – Деня на будителите, третокласниците от Средното училище показват физическите си умения в демонстративен спортен турнир.

„Нашите деца знаят, че

спортът предлага практическа възможност да научат ценни уроци за работата в екип, дисциплина и постоянство

пред предизвикателствата и поддържане на положителна нагласа дори при липса на непосредствени награди – споделя Любенова. – За да има високи постижения, са необходими много труд, амбиция и мотивация. Дисциплината е необходимост във всеки учебен час, но в спорта тя е изключително важна. Учителят е авторитетът, който определя правилата, и е важно да ги

аргументира. Независимо дали го осъзнаваме, или не, учителите играят изключително важна роля за насърчаването на учениците в часовете по физическо възпитание. Макар че целта на младежките спортни програми трябва да бъде развиването на важни житейски умения чрез забавно и приятелско съревнование, неизбежно е участието на учителите. Именно те в значителна степен определят спортния път и развитие на учениците.“

Старши учителят по ФВС споделя, че мотивира своите възпитаници с включването им в допълнителни спортни дейности.

Допълнителни занимания имат възможност да получат и учениците от прогимназиален етап в обучението си по езици. Четирима години вече се провежда Лятната школа по класически езици и история. Заниманията са по латински, старогръцки и история, а миналогодишното издание включва посещения на древна Сердика, на Софийския университет, както и тематични песни и игри. Преподавателят по латински Димитър Драгнев и преподавателят по история и цивилизации Юлиян Ризов предизвикват голям интерес и с участието на вече пораснали възпитаници на училището като стажанти в школата.

Работещата формула за директора Калина Караянева е в полагането на всекидневни усилия в името на това училището да поддържа устойчив имидж си на привлекателна образователна институция. През 2022 г. 17. СУ е удостоено от министерството на образованието на Франция със сертификат за качество на преподаване на френски език, лично връчен от Н.Пр. посланик Жоел Мейер.

„Всяка година провеждаме изпити за сертифициране нивото на знания по френски език на нашите ученици в сътрудничество с Френския културен институт – добавя Караянева. – Така те получават сертификат DELF. Мога да кажа, че във време на растяща конкуренция, всяка година в 17. СУ правим по четири пълни паралелки в I клас. Това за мен е признание, че учителите си вършат добре работата“.

Снимка 17. СУ „Дамян Груев“

Освен за доброто здраве спортът помага на децата да се учат да работят в екип

200 хил. лв. за подготовка за PISA

Министерството на образованието е планирало 200 хил. лв. за подготовка за участие на училищата в международното изследване PISA 2025. Това се вижда от проекта на Националната програма „Система за национално стандартизирано външно оценяване“.

По Програмата всяка година се финансира подготовката за националните

външни оценявания в IV, VII и X клас, както и за матурите, които държат зрелостниците. През 2023 г. бюджетът ѝ бе 7 млн. лв., а за 2024 г. е 7,2 млн. лв.

Новите 200 хил. лв. ще се използват за изготвяне на примерни теми по рамката на изследването PISA 2025 и присъстващи в учебните програми – „Енергия“, „Зелена енергия“, „Парников

ефект“ (CO₂ и метан CH₄, радиационен баланс на атмосферата), „Озонова дупка“, „Рециклиране“.

Сред допустимите разходи са записани още – създаване на банка от задачи (при възможност и апробирането им) в областта на природните науки за подготовка на учениците за PISA 2025; изготвяне на примерни рамкови учебни

програми за разширена подготовка за четене с разбиране; разработване на насоки за прилагане на рамкови учебни програми за четене с разбиране в разширена подготовка в училищата, които са с ниски резултати по български език и литература. Ще се финансира и апробация на задачи в областта на природните науки, превод

на материали, свързани с прилагане на методологията на PISA 2025, както и провеждане на уебинари за автори на задачи в областта на природните науки.

Като целеви групи в Програмата са включени „всички ученици, участващи в пилотното изследване в училищата от извадката за изследването PISA 2025“. А от показателите за изпъл-

нението ѝ става ясно, че се очаква 2400 да участват в пилотното изследване PISA.

През 2024 г. се очаква 55 000 ученици да се явят на HBO в края на IV клас, 55 000 – на HBO в края на VII клас, 45 000 – на HBO в X клас, и 50 000 ученици да положат държавни зрелостни изпити, става ясно още от проектопрограмата.

Инвестиции за превенция на агресията

Новата Национална програма на МОН ще обхване 20 детски градини и 60 училища с цялостен подход за превенция на насилието

Страницата подготви
Елена ВАСИЛЕВА

До 10 000 лв. ще може да получи училище, а до 5000 лв. – детска градина, за дейности, свързани с превенция на насилието и тор-моза в училище. Това предвижда проектът за една от двете нови национални програми – „Без агресия за сигурна образователна среда“, публикуван от МОН за обществено обсъждане. Програмите за 2024 г. са 22 на брой и са на обща стойност 230 млн. лв.

Новата програма, на практика, продължава дейностите по втория модул – „Училище без агресия“, на миналогодишната програма за подкрепа на личностното развитие на учениците. Училищата, класирани по него през 2023 г. – 32 на брой, са оценили модула като изключително необходим и полезен, отразяващ потребността от създаване на условия за сигурна училищна среда и за методическо подпомагане на този процес. По него са кандидатствали 460 училища, като детските градини също са изяви-ли желание за участие. Това са причините тази година МОН да предложи дейностите да се обособят в отделна програма, която да включва и детските градини.

Бюджетът на Програмата, която ще се изпълнява до юни 2025 г., е 500 000 хил. лв. От тях 100 хил. лв. са за детските градини, а 400 хил. лв. – за училищата. За тях с проекти ще могат да кандидатстват както общински и държавни, така и частни детски градини и училища. Те следва да попълнят формуляр за кандидатстване, който ще бъде публикуван на сайта на МОН до 10 дни след приемането на Програмата от Министерския съвет.

В него следва да се опишат целите и очакваните резултати от проекта, дейностите, които ще се изпълняват, участниците, ресурсите и т.н. Ще са нужни още придружително писмо, решение на педагогическия съвет и декларация за кандидатстване, които следва да се изпратят на хартиен носител в МОН в 30-дневен срок от одобряването на Програмата. Оценяването ще е до 60 дни от крайната дата за приемане на проектите предложения.

Детските градини ще могат да организират обучения за надграждане уменията на педагогическите специалисти за справяне с агресията, за изграждане на позитивен климат, развитие на емпатия, рефлексия, медиация на конфликтни

ситуации и др. Ще се финансират още дейности, свързани с установяване на „златни правила“ в градината, поставяне на граници и

развитие на емоционалната интелигентност и съпричастност при децата,

с подкрепа на родителите чрез проучване на нуждите им и провеждане на обществени събития и тематични родителски срещи, със сътрудничество със семейството при случаи на агресия при децата и др.

Целта е да създадат също така възможности и форми за участие и информираност на всеки родител за развитието на детето му, включително за затруднения в развитието и поведението на детето му.

Училищата ще могат да изградят по Програмата кътове за отбих, споделяне и учене. Да провеждат вътрешноучилищни обучения за надграждане уменията на педагогическите специалисти за справяне с агресията, изграждане на позитивен климат, развитие на емпатия, рефлексия и медиация на конфликтни ситуации според нуждите на училището и класа, превенция на кибернасилие и безопасно пребиваване в електронна среда.

Ще се подкрепя провеждането на срещи, работилници, лаборатории на училищно ниво по теми, свързани с превенция на насилието, провеждането на дейности с учениците, насочени към формиране и развитие на социално-емоционални умения, ак-

тивиране на техните обединения, овластяване и смислено участие в живота на училищната общност, както и подкрепа на родителите, тематични родителски срещи и др.

В края на Програмата се очаква цялостен подход за превенция на агресията да бъде реализиран в 20 детски градини, 600 деца и 600 родители да бъдат включени в подобни дейности, както и да бъдат обучени 200 педагогически специалисти. Целите за училищата са 60 училища с цялостен подход за превенция на насилието, 3000 ученици и 3000 родители, включени в дейностите по модула, както 1000 обучени педагогически специалисти.

1 млн. лв.
за безопасност
на движението по
пътищата и 3 млн. лв.
за нови автобуси

Втората нова програма тази година – „Безопасност на движението по пътищата“, е с бюджет от 4,3 млн. лв.

По първия ѝ модул, с бюджет от 200 хил. лв., ще се подкрепя обучението по безопасност на движението по пътищата. За 40 детски градини са предвидени 40 хил. лв., т.е. по около 1000 лв. на градина, а за 160 училища – 160 хил. лв.

Държавни, общински и частни детски градини и училища могат да подават проекти за разработване и провеждане на педагогически ситуации и уроци по безопасност на движението по пътищата, както и на уроци по други предмети с

интегриране на темата по БДП. Със средствата ще могат да се купуват материали, уреди, пособия, съоръжения, екипировка и др. Ще се финансира и провеждането на инициативи и състезания, свързани с пътна безопасност, с участието на деца и ученици в детските градини и училищата.

Вторият модул е за 1 млн. лв., от които 200 хил. лв. са за детски градини, а 800 хил. лв. – за училища. По него могат да се изградят външни и вътрешни площадки за обучение по безопасност на движението по пътищата.

За детските градини външните площадки следва да са с размер 11 м на 6 м и да имат от 4 до 8 кръстовища, а вътрешните – с размер 5 м на 4,45 м, като и двата вида трябва да имат модел на светофар с височина поне 137 см, 1 стоп-палка, 12 сигнално-предпазни жилетки, 1 комплект от 10 бр. пътни знаци (с минимална височина 110 см), 10 конуса, детски велосипед и детска каска за велосипедист.

Максимумът, който ще получат градините, е 3500 лв. – до 1500 лв. за външна площадка, до 750 лв. за вътрешна и до 1250 лв. за оборудване.

За училищата изискванията са следните: външните площадки да са с размери 11 м х 6 м, с 4 до 8 кръстовища, а вътрешните – 5 м х 4,45 м. Оборудването им трябва да е същото като при градините, плюс 2 броя симулационни очила, 2 табла за обучение по БДП, велосипед и каска за велосипедист и програмируем учебен робот.

Сумите, с които ще се финансират училищните площадки, са

същите като при градините, но за оборудване тук сумата е до 2250 лв. Планирано е

поне 72 градини и 222 училища да се осъбят с нови площадки по БДП.

100 хил. лв. са планирани по третия модул на Програмата за разработване и администриране на интерактивно приложение за придобиване и развиване на компетентности по пътна безопасност и за проверка на знанията и уменията на учениците от различните класове в областта на БДП.

Приложението ще се разработва от МОН и ще съдържа три раздела. За ученици от I до IV клас ще е под формата на игра, която ще ги запознава с основните правила, свързани с пътна безопасност. По-големите от прогимназията ще решават казуси, свързани с прогнозиране на пътни ситуации, различни видове пътища, превозни средства, пътни знаци, проявяване на отговорност и самоконтрол и др. За ученици от VIII до XII клас приложението ще помага за запознаване с основни правила за управление на моторни превозни средства, с нормативната уредба и др.

Първите три модула ще се изпълняват до 1 декември тази година.

Последният модул е с най-висок бюджет – 3 млн. лв., и ще се изпълнява до 31 декември 2024 г. По него МОН ще апробира възможността за включване в транспортните схеми и на електрически автобуси – освен поне 4 нови автобуса с двигатели с вътрешно горене е планирано закупуването и на поне 2 електрически автобуса, като ще се финансира и изграждането на съпътстваща инфраструктура за експлоатацията им – зарядни станции, допълнителни външни батерии и алтернативни източници на електрическа енергия.

От 2020 г. до 2023 г. МОН е финансирало 887 училища и 410 детски градини с приблизително 3 млн. лв. за изграждане на площадки по безопасност на движението по пътищата, показват данните на Министерството. 956 са средишните детски градини и училища у нас, като пътуващите деца и ученици от I до XII клас, които учат в различно населено място от това, в което живеят, са над 90 700.

Снимка ОУ „Гео Милев“ – с. Черноокво

Преди дни ОУ „Гео Милев“ в с. Черноокво откри вътрешна и външна площадка по БДП, изградени и оборудвани по НП „Осигуряване на съвременна образователна среда“

Доц. Марин Маринов е новият ректор на Стопанската академия

Доц. д-р Марин Маринов ще ръководи Стопанската академия „Д. А. Ценов“ с мандат 2024 – 2028 г., реши Общото събрание на висшето училище. Единственият кандидат за поста бе номиниран на предходното заседание на Общото събрание от досегашния ректор проф. Марияна Божинова. На проведеното тайно гласуване след представянето на управленска платформа доц. Маринов е подкрепен от 105 от общо 117 гласували членове на Общото събрание.

Като основна цел на своя мандат доц. Маринов посочва „запазване статута и авторитета на Стопанската академия като едно от най-добрите висши училища в България, утвърдено и реномирано в областта на икономиката, администрацията и управлението, чрез активно присъствие и разширяване на позициите в националното и международното образователно и научно пространство и пълноценно оползотворяване и обогатяване на контактите и сътрудничеството с бизнеса и практиката“. Той представя и конкретни стратегически задачи и мерки по отделните направления – учебна дейност, научноизследователска дейност, студентска политика, кадрова политика, институционални връзки и международно сътрудничество, финансова политика и материална база.

Доц. Маринов подчертава, че постигането на основната цел изисква управленските решения да бъдат вземани след диалог от широк кръг заинтересовани страни. Слоганът на неговата управленска програма е „Заедно, крачка пред другите!“.

Доц. Марин Маринов завършва „Финанси“. В периода 2003 – 2006 г. е редовен докторант към катедра „Финанси и кредит“. От 2011 г. е доцент в катедра „Финанси и кредит“ при Стопанската академия. В мандата 2020 – 2024 г. е финансов директор на висшето училище.

Има над 55 научни публикации (монографии, студии, научни статии и доклади, учебници и учебни пособия, онлайн учебни курсове) и множество участия в научноизследователски и инфраструктурни проекти. **АЗБУКЪТ**

МУ – София, открива нов институт

Откриване на Научноизследователски институт по иновативна медицинска наука – Inno Med Sci, в структурата на Медицинския университет – София, предвижда проект на Постановление на Министерския съвет, публикуван за обществено обсъждане.

Проектът се внася по искане на ректора на висшето училище въз основа на решение на Академичния съвет. Предвижда се Институтът да провежда фундаментални и приложни научни изследвания в областта на медико-биологичните, медико-клиничните и медико-социалните науки.

Структурата му ще включва научен сектор по фундаментални иновативни научни изследвания; научен сектор по приложни иновативни научни изследвания; звено за научноизследователска политика и административен сектор.

Научният сектор по фундаментални, иновативни научни изследвания ще изпълнява проекти в следните научни области: онкогенетика и молекулярна патология, инфекциозни болести, генетика на социално значимите мултифакторни заболявания и редки болести.

Звеното ще се ръководи от директор и в структурата му ще бъдат включени и заместник-директор, научен съвет, научен сектор, комисия по етика на научноизследователската дейност.

Дейността на Института ще се финансира със средства от държавния бюджет за обучение на студенти и специализанти, средства от бюджета на МУ – София, по решение на Академичния съвет, средства от докторантски финансови планове при тяхно участие в изследванията, постъпления от национални и международни програми за финансиране на научни проекти, реализация на научноизследователски продукти, целеви дарения и спонсорства и извършени научноизследователски и преподавателски услуги на външни възложители.

Бележки, становища и предложения могат да бъдат изпращани към дирекция „Висше образование“ – МОН (m.slavova@mon.bg), до 15 април 2024 г. **АЗБУКЪТ**

Софийският с най-много публикации

Втори и трети сред родните висши училища в класация на EduRank са ТУ – София, и Пловдивският университет

Софийският университет „Св. Климент Охридски“ е класиран на най-предно място сред българските висши училища в новата международна класация на независимата платформа EduRank. Най-старото ни висше училище заема 868-о място в света и 338-о в Европа. Посочено е, че то има 850 научни публикации и 19 688 цитирания в международните наукометрични бази за 2023 г. Година по-рано те са били съответно 834 и 18 498.

„Софийският университет е изследователско висше училище от световна класа с публикувани 17 516 научни разработки и 222 663 цитирания. Те са в областта на физиката, химията, инженерните науки, квантовата физика, биологията, органичната химия, компютърните и социалните науки“, се посочва в профила на Университета.

Като възпитатели на Софийския университет сред първите десетима са отбелязани философът, лингвист и семиотик Юлия Кръстева, историкът и философ Цветан Тодоров, политиките Ахмед Доган и Корнелия Нинова, писателят Йордан Йовков, Людмила Живкова, Боян Петров, Стоянка Мутафова, Димчо Дебелянов и Желю Желев.

Класацията се изготвя на база метрични показатели – научноизследователските постижения, репутацията и влиянието на възпитаниците на висшите училища. Независимата институция EduRank използва най-голямата в света база данни за научни трудове – анализирани са 98,3 млн. академични научни публикации и

2,15 млрд. цитирания, реферирани и индексирани в Scopus и Web of Science, дело на изследователи от 14 131 университета от 183 държави по света, които са класирани в общо 246 изследователски направления. Взимат се предвид и показатели за неакадемична известност, като и за репутацията и влиянието на възпитаниците на висшето училище.

В международната ранглиста включените български университети са 47. Втори по ранкинг е Техническият университет в София – 2039-и в света и 685-о място в Европа. Изследователският профил на ТУ – София, е насочен на базата на 8325 научни публикации и 30 978 цитата в международните наукометрични бази. Най-голям е техният брой в областта на инженерните науки, следвани от тези във физиката, компютърните науки, квантовата физика и химията. За последната година научните публикации спадат от 764 на 635, но растат цитиранията – от 3869 на 3916.

Първите изброени значими алуи на висшето училище са президентът Росен Плевнелиев, предприемачът Кирил Домусчиев, политиките Валери Симеонов, Деница Гаджева и Лидия Шулева, диригентът Вили Казасян, бизнесдамата Саша Безуханова, експредадателят на БАН акад. Стефан Воденичаров и депутатът в шведския парламент Боряна Оберг.

Третото място в родната листа заема Пловдивският университет „Павел Хилендарски“, който е 2720-и в света и 833-ти в Европа. Според EduRank с най-голяма популярност са публикациите на неговите учени в областта на физиката, химията, биологията, инженерните науки,

квантовата физика, науките за околната среда, органичната химия, социалните и компютърните науки, както и в биохимията. Изследователският профил на Университета е създаден на базата на 3634 научни публикации и 27 106 цитата в международните наукометрични бази. За 2023 г. публикациите на неговите преподаватели спадат от 293 на 273, но в същото време, цитиранията нарастват от 3071 на 3624.

Сред видните възпитаници на Университета са посочени вицепремиерът и бивш еврокомисар Мария Габриел, бившият външен министър Екатерина Захариева, експертният министър Иван Демерджиев, писателите Румен Леонидов и Александър Секулов, поетесата Мирела Иванова.

Сред първите десет български висши училища попадат още Нов български университет (2865-и в света и 862-ри в Европа), Медицинският университет – София (2905; 873), Русенският университет (3080; 907), Медицинският университет – Варна (3089; 911), УНСС (3465; 989), Медицинският университет – Пловдив (4157; 1109), и Югозападният университет (4217; 1119).

Класацията се оглавява от Харвардския университет (САЩ), следван от Станфордския университет (САЩ), Университета на Мичиган – Ан Арбър (САЩ), Университета „Корнел“ (САЩ), Университета на Калифорния – Бъркли (САЩ), Масачузетския технологичен институт (САЩ), Колумбийския университет (САЩ), Университета на Вашингтон – Сиатъл (САЩ), Оксфордския университет (Великобритания) и Университета „Джонс Хопкинс“ (САЩ). **АЗБУКЪТ**

Подготвят специалисти по икономика на болници и поликлиники

Първата по рода си съвместна магистърска програма „Икономика и организация на лечебните заведения“ откриват Висшето училище по застраховане и финанси и Медицинският университет в Плевен. Тя ще започне от академичната 2024/2025 г. Споразумението е подписано от ректорите на двете висши училища – проф. д.ю.н. Борис Велчев и проф. д-р Добромир Димитров.

Програмата ще подготвя висококвалифицирани специалисти, които ще придобият солидни икономически познания и компетентности в областта на финансирането и в сферата на управлението на медицинските заведения. Участниците в нея ще преминат през курсове по икономика, финанси и счетоводство с фокус върху специфичните аспекти на икономическия анализ, приложим за здравните организации. Те също така ще изучават основи на човешките ресурси, публични финанси и финансово управление на лечебни заведения.

Образователната програма ще обхваща и иновативни дисциплини,

Снимка МУ – Плевен

Ректорите проф. д.ю.н. Борис Велчев (вдясно) и проф. д-р Добромир Димитров подписаха споразумение за съвместната програма

като застраховането на медицинските рискове, осигуряването на системата на здравеопазване, правното регулиране в здравеопазването, като гарантира, че обучаващите се ще придобият цялостно разбиране на икономическите и правните фактори, които оказват влияние върху функционирането на болниците.

От страна на МУ – Плевен, специалистите ще получат задълбочени познания по организация и управление на здравната система, регионални и глобални аспекти на здравето, юридическа отговорност на лечебните заведения, маркетинг в здравеопазването и организация на здравните услуги в клиничната практика. **АЗБУКЪТ**

Даяна Димитрова печели наградата „Еврика“ в категорията „Млад фермер“ за 2023 г. Тя е родена през 1991 г. в Димитровград. Има завършени курсове по „Общо животновъдство“, „Екология и опазване на околната среда“ и „Агроекология“. Притежава и сертификат за работа с препарати за растителна защита. През 2019 г. получава награда за пчелар на местно ниво от КРИБ – Хасково. През 2023 г. участва в първия национален студентски конкурс „Фермерството и младите хора“, организиран от Българския фермерски съюз, където печели първо място със своето есе.

Даяна често посещава училища и запознава учениците с пчелите, кани ги и във фермата да видят техниката и животните

Любимата работа носи свобода

Предпочитам да карам трактор, отколкото да се занимавам с бумажина, казва Даяна Димитрова – носител на наградата „Еврика“ за млад фермер

Зина СОКОЛОВА

Пътят на Даяна Димитрова като фермер започва преди 12 години, когато е студентка в специалност „Балканистика“ в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Специалност, която няма нищо общо с фермерството. Когато започват европейските програми, нейният баща ѝ предлага да опитат заедно да направят собствена ферма. Решават да започнат с пчелни семейства и трайни насаждения орехи. Даяна все още учи в университета, прибира се редовно събота и неделя да помага и подготвя документи. Така стига до момента, в който решава, че иска да се занимава със земеделие. И прекъсва следването си.

„Започнах да помагам на баща ми на 100%. Преди това той и майка ми се справяха сами – спомня си Даяна. – Като по-малка прекарвах летата си на село, при баба и дядо. Отгледяхме зеленчуци, кокошки. Но не мога да кажа, че това ме е привличало до такава степен, че да си го представям и като професионално занимание. Но желанието да помогна на родителите ми, ме доведе до това да се ангажирам изцяло със семейния бизнес, който създадохме с пчелите и трайните насаждения. Тогава разбрах, че всичко това ми носи наслада и любов и

с това искам да се занимавам, защото ме зарежда.

В крайна сметка, когато човек харесва работата си, не го усеща толкова като работа, дори и да е тежка.“

Когато се регистрира като земеделски производител, Даяна успешно реализира проект по програма „Млад фермер“ за трайни насаждения и пчелни семейства. След това последователно печели и успешно реализира няколко проекта по пчеларската програма за оборудване. Заедно с родителите ѝ успяват да достигнат до отглеждането на 150 пчелни семейства и 40 дка трайни насаждения в стопанството в село Бряст, община

Снимки: Личен архив

Даяна признава, че предпочита да е на открито, сред природата, а не пред бюрото и компютъра

Димитровград.

В момента броят на пчелните семейства е намален, защото Даяна има малко дете и няма възможност да помага толкова много. А от 2018 г., откакто се запознава със съпруга си, вече е по-ангажирана и в тяхното семейно стопанство, създадено заедно с брат му и родителите му през 2012 г., в което гледат крави и овце, обработват и земя. Първият трактор мъжът ѝ си купува с парите от абитуриентския бал. Родителите му по това време не са в България. Когато се прибират, започват с 20 овце и около 50 крави. Наемат и земя. С два трактора „Булгар ТК80“, малка балировачка, стара брана плуг и пръскачка, използвайки собствени средства, много труд и кредити, започват да сбъдват мечтите си.

В момента в стопанството в с. Ябълково, община Димитровград, те отглеждат около 140 крави, юници и телета, 85 овце и обработват 800 дка земя. Успяват да закупят около 40 дка собствена земя, а другата е под наем. Разполагат със собствен сграден фонд, фадрома, нов трактор, пръскачка, комбайн, култиватор. Успяват да изградят доилна зала и хранеща пътека. Работата във фермата е почти изцяло механизизирана.

Във фермата в с. Ябълково заедно с Даяна работят нейният съпруг, брат му и техните родители. Културите, които отглеждат, са ечемик, пшеница, царевица, царевица за силаж, слънчоглед и люцерна. Имат сключени до-

говори с мандра за предаване на кравето и овчето мляко.

Налага се Даяна да помага на всички, доколкото може. Лошото е, че пчелите и орехите са в различни населени места, мъжът ѝ пък е в трето село.

„Гледам да балансирам, да помагам, защото,

когато си създад нещо от нулата, не ти дава сърце да го оставиш напълно

– казва Даяна. – Добре е, че все пак при орехите работата е много по-малко, отколкото при животните. Пчелите също не искат много грижи целогодишно, натоварено е единствено през пролетта и лятото. Зимата само ги подхранваме.“

Признава, че не е имало момент да съжалява за балканистиката. Дава си сметка, че дори след време да реши пак да учи, ще запише Аграрния университет. Това и прави. В момента учи задочно „Растителна защита“ в пловдивското висше училище, II курс е и се чувства наистина на мястото си.

От миналата година Даяна Димитрова е управител и един от съдружниците в „СДМ Агро“ ООД. Фирмата е насочена изцяло в зърнопроизводството и обработва земи, също на територията на село Ябълково.

Във всекидневната работа не обича да се занимава с документацията, която се изисква по

новите европейски стандарти. Трябва да се пишат и дневници, анкетни карти и други. Дневниците са няколко вида, в тях се описва какво се прави с отпуснатите земи – сеитбите, пръсканията, които се извършват. При животните също има дневници, където се описва ветеринарно-медицинската дейност и други. Всичко това Даяна прави сама. Това, което най-много я тревожи, е, че се очертава все по-малко време да бъде сред природата, вместо това ще седи зад бюро.

„По-приятно ми е да бъда навън, на открито – подчертава Даяна. – Дори предпочитам да карам трактор, отколкото да се занимавам с тази бумажина. Но няма как, някой трябва да я върши. Всичко трябва документално да е изрядно, защото във всеки момент може да ни направят проверка. Мога да кажа, че съм намерила това, което обичам да правя. Миналата година с мъжа ми изкарвахме животните на паша. Беше страхотно – раничката, сандвичите, водичката, кафенцето и цял ден навън. Отпуска ти се съзнанието. Откъсваш се от това забързано всекидневие, което е все по-трудно за всички ни. Успокояваш ума си.“

Даяна има син на 5 годинки, на път е и неговото братче. Мъжът ѝ е много щастлив, а тя се надява, че ще предаде на синовете си огромната си любов към животните и към природата. Защото все някой трябва да осигурява прехраната.

Любопитно е, че и двете семейства тръгват от нулата.

И са първо поколение фермери. Майка ѝ е детска учителка. На всички им тежи не работата, а административните трудности. Често се случва документите, които трябва да се подготвят, да съвпадат с активния сезон. Друг проблем е, че нещата са много динамични и няма сигурност. Пример за това е падащата изкупна цена на млякото, което в магазините пък се продава скъпо и прескъпо.

Освен земеделски производител Даяна Димитрова е и председател на читалището в село Бряст. За нея традициите, обичаите и ценностите са на пиедестал. За съжаление, времето започва да не ѝ достига, за да се занимава с читалищната дейност, която ѝ допада.

Тя е чест гост в различни училища, където запознава децата с пчелите, техните продукти и колко са важни те за нашето съществуване. Много пъти

приема деца да разгледат фермата, техниката, животните и начина им на живот,

защото много от тях нямат села и не могат да видят на живо как става всичко. Ковид пандемията осуетява намерението ѝ да отиде в училището и да им покаже как се кваси мляко. Даяна носи голяма енергия и заряд у себе си и ги раздава на всички около нея.

„Фермерството е професия, достойна за уважение. Горда съм, че по стечение на обстоятелствата съм част от нея. Не съжалявам за нито едно решение в живота си до тук, защото именно тези избори ме доведоха до този път. Благодарна съм на моето семейство, което е посяло у мен това семенце любов, и с годините ми на израстване съм достигнала до тук. Горда съм, че съм фермерка, и за мен е чест, че именно това е професията ми. Тази свобода, която имам, не бих я заменила за нищо на света. С всеки изминал ден знам, че до края на дните ми това е нещото, с което искам да се занимавам, и искам да предам тази любов и на други около себе си.“ С тези думи Даяна завършва есето си, донесло ѝ първа награда в конкурса „Фермерството и младите хора“.

Разнообразието е богатство

Потенциалът на България е в уязвимите групи, заявява зам.-министърът на образованието и науката Наталия Митева

Елена ВАСИЛЕВА

Уязвимостта е предизвикателство, което трябва да води всички ни. Тя не е проблем, а богатство. Разнообразието е богатство. Просто трябва да го приемем и да адресираме различните видове уязвимости. С тези думи зам.-министър Наталия Митева откри втория ден на конференцията за предизвикателствата и възможностите пред ромската общност и приобщаващото образование, организирана от Регионалния център за приобщаващо образование в София.

„Потенциалът на България се крие в уязвимите групи“, заяви зам.-министър Митева. По думите ѝ, има различни видове уязвимости – ако детето не е подкрепено въкъщи, ако живее в бедност, ако родителите му живеят в чужбина, ако в семейството му не се говори български език, ако не е защитено в дигитална среда. А подкрепата за всички тях е основен приоритет за Министерството на образованието и науката.

Митева припомни, че през 2024 г. за уязвимите групи са заделени 36,7 млн. лв., с 1 – 2 млн. лв. повече от миналата година, което е знак за припознаване на нуждата от подкрепа. Тези средства могат да се използват за заплащане на екипите за обхват, за допълнителни часове, за специалисти, работещи със семействата, и др.

По новата Оперативна програма „Образование“ са планирани 75 млн. лв. по проект „Силен старт“, по който са предвидени занимания по интереси, спортни занимания, грамотизация и др. за децата в детските градини, както и дейности с техните родители. По друг проект – „Успех за теб“, за уязвимите деца ще има обща и допълнителна подкрепа, обучения по български, подкрепа за образователни медиатори и др.

„МОН не може да се справи само на това поле. Важни са всички организации и неправителствени организации, които помагат, като „Амалипе“, Тръста за социална алтернатива, Центъра за образователна интеграция и др.“, коментира още зам.-министърът.

„Потенциалът на България е в децата в неравностойно положение“, същото е посочил и посетилният наскоро страната ни ръководител на PISA Андреас Шлайхер на въпрос на Огнян Исаев – програмен директор на Тръста за социална алтернатива, защо е избрал да посети точно ромското училище в столичния кв. „Филиповци“. „Най-добрите ви ученици са около 1 – 3%. Но

ако искате да имате реална промяна с добавена стойност към икономиката, трябва да се обърнете към уязвимите деца“

категоричен е Шлайхер.

„В много държави, включително и в България, дискриминацията и неприобщените училищни сис-

Снимка Олег Попов

Подкрепата за децата от уязвими групи и създаването на условия за развитието на техния потенциал са основен приоритет за Министерството на образованието и науката

Деян Колев – председател на Центъра за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“

„Без да се работи за десегрегация в училищата и за интеркултурно образование, няма да има пълен обхват на уязвимите ученици.

Приобщаващото образование трябва да бъде разбирано в широк му смисъл. То включва и важните теми, като интеркултурното образование, майчиния език, запазването на етнокултурната идентичност, формирането на толерантност, десегрегация.

Системните проекти на МОН следва да включват и елементи от образователната интеграция – тя не се свежда само до преодоляване на обучителните затруднения.

Процедурите за конкурентен подбор на проекти с национален обхват следва да бъдат насърчавани.“

По-пълният смисъл на приобщаващото образование обаче включва и ромските деца.

Приобщаващото образование е равно на качествено образование“, коментира Калоян Дамянов – директор на Регионалния център за приобщаващо образование – София. Той съобщи, че по данни от 2020 г. по брой на ромите у нас – около 700 хил. души, страната ни се нарежда до Испания, която е доста по-голяма от нас, както и на второ място след Румъния. „10 млн. са ромите по света. Не може да се правим, че не съществуват. Това ни задължава за по-фокусиран и интензивен политики, насочени към ромската общност“, посочи той.

Според Дамянов е наложително и образователната система да се реформира към ромите – ромските деца изрично да се включат в

Наредбата за приобщаващото образование, да се повиши осведомеността на учителите за историята и културата на ромите, както и да се въведат учебни програми на ромски език.

„Няма приобщаващо образование, без да отразяваме ромския език. Нямаме дори обучение на учители с ромски език в университетите“, даде за пример той. Препоръча

инвестиции в повишаване на учителските компетентности и насърчаване повече роми да стават педагози.

Ключово за уязвимите деца според него е семейството, затова и интервенциите следва да са насочени към него. Сред нужните мерки той изброи подобряване на политиките за подкрепа на родителите – чрез образователни програми за родителите в общността, менторски групи, жилищно настаняване, социална подкрепа и др., подобряването на комуникацията на училищата с родителите с помощта на медиатори, които у нас са 1180, и др.

Дамянов спомена и за неправилно диагностициране на ромските деца като деца със специални потребности.

„В София през 2016 г. получихме заявка от училище за 60 деца със специални потребности. Директорът беше подал в МОН тези деца като деца със специални потребности, беше записал дори номер на заповед, с която те са одобрени като нуждаещи се от специална подкрепа. Когато проверихме случая, се оказа, че само 6 деца са със специални потребности. Вече директорите не могат да запишат каквото си искат, за да получат повече средства“, коментира той. По думите му, регионалните центрове за приобщаващо образование вече правят повторна оценка на потребностите на децата, след като веднъж това е направено от училищните екипи,

за да се минимизират възможностите за злоупотреби.

„В последните години ромски деца в етнически смесени училища са диагностицирани със специални потребности, без да са с такива, за да се получава по-висок единен разходен стандарт. Трябва да се предприемат спешни стъпки, за да не осакатяваме тези деца“, призова и Деян Колев от Центъра за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“, който призова и са санкции за злоупотребяващите.

„На национално ниво средно 17% от родителите са с под средно образование и техните деца се смятат за уязвими. Предлагам МОН да провери средно колко процента деца получават специална образователна подкрепа, и да се види в кои училища има концентрация на деца със специални потребности. В някои училища има 25% деца със специални потребности, нека се види какво става там, за да може да има и контрол, и допълнителна подкрепа“, коментира още Колев.

„Не съм съгласна с подобни твърдения. Отдавна не правим освидетелстване, а функционална оценка на потребностите на децата. Възможно е някъде да има недобросъвестност, но да обобщаваме така, е некоректно. Съвсем различни неща се опитваме да правим, за да сведем злоупотребите до минимум“, заяви Грета Ганчева от дирекция „Приобщаващо образование“ в МОН. По думите ѝ, регионалните екипи включват различни специалисти, включително от РЗИ и дирекции „Социално подпомагане“, за да може професионално да се оценят нуждите на учениците. „Обсъждаме тази оценка да се изнесе и да се прави от външна организация, за да не се допуска директорите да решават“, обясни още Ганчева.

Според Огнян Исаев следва да се работи още за подобряване на сътрудничество между отделните министерства, за засилване ролята на общините, развиване на публично-частните партньорства и др.

„За преодоляване на стереотипите следва да се работи и с българските родители,

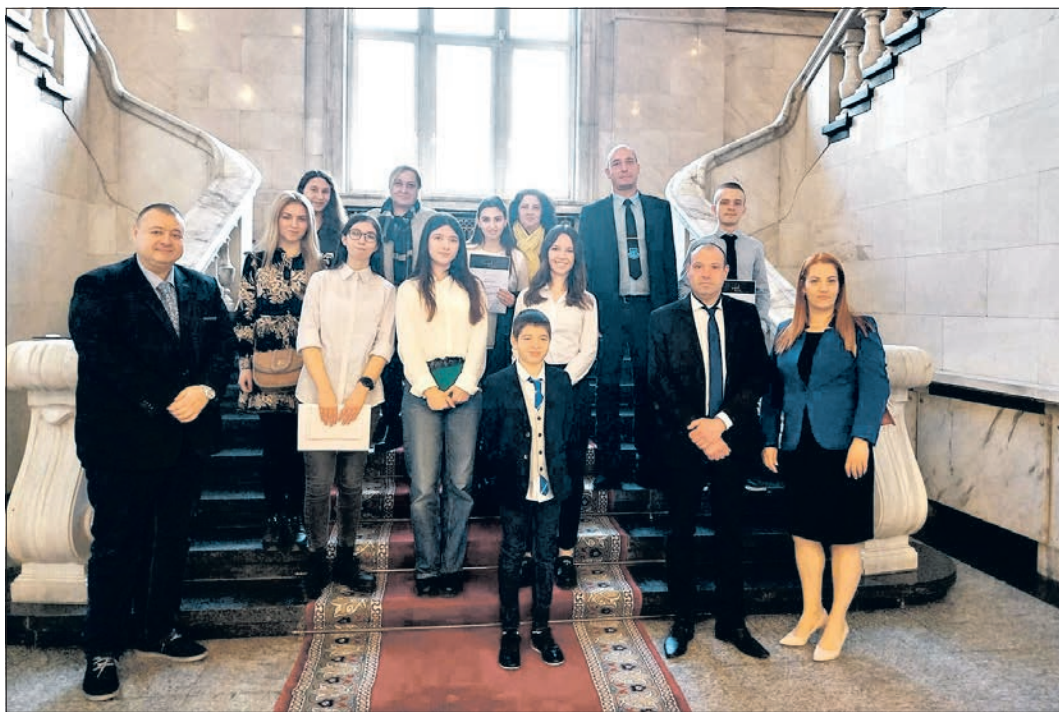
които не искат децата им да учат с ромските деца“, заяви и доц. Йосиф Нунев от Великотърновския университет. Според него, докато в образованието на ромите има фактическа сегрегация, ромските деца ще бъдат лишавани от възможността за обучение в мултикултурна среда, т.е. няма да се възползват пълноценно от привилегиите на интеркултурното образование, следователно дотогава приобщаващото образование ще е безуспешно.

„Има забрана за обособяване на групи и паралелки на етнически принцип в мултикултурна образователна среда. Но няма забрана за съществуване на сегрегирани образователни институции“, загатна още една посока за промяна той.

Фондация „На крилете на знанието“ организира и проведе през януари 2024 г. национален конкурс за ученическо литературно есе на тема „Какво искам да променя в образованието“. Целта на инициативата е учениците да споделят какви реформи трябва да се случат в българското образование, за да създава добре подготвени за бъдещето кадри, да изложат своята визия за модерно и качествено образование, което ги стимулира да бъдат изследователи и да прилагат наученото в реални ситуации.

Ученици от VIII до XII клас от всички училища в България имаха възможност да представят есета си, а комисия, съставена от членове на Фондацията и народния представител от 49. НС Свилен Трифонов, отличи петима от тях. Това са Яна Марчовска от VIII клас на ГПЧЕ „Димитър Димов“ – Плевен, Гертана Христонова от XI клас на СУ „Иван Вазов“, също от Плевен, осмоласничката от софийското 108. СУ „Никола Беловежков“ Борислава Кискинова, ботевградският ученик в XII клас на ППМГ „Акад. проф. д-р Асен Златаров“ Владимир Цанов и Лора Георгиева от XII клас на Английската езикова гимназия „Гео Милев“ в Русе. Освен грамота получават като награда посещение в Народното събрание и разговор със Свилен Трифонов.

Снимка Фондация „На крилете на знанието“

Народният представител от 49. НС Свилен Трифонов (вляво) и отличените в конкурса за есе, организиран от фондация „На крилете на знанието“

Какво искам да променя в образованието

Отговорите дават ученици от Плевен, София, Ботевград и Русе, отличени в конкурса за есе на фондация „На крилете на знанието“

Петя НИКОЛОВА

Знаете ли как си представят училището българските ученици? Кога искат да започва първият учебен час, как да изглеждат сградата и средата, какъв конкретно да бъде учителят и какво да се изучава? Ако сте се интересували от тяхното мнение, може би сте разбрали, че имат такова. И желаят да го изразят.

Защото с времето от романтичната картина на жулиящия като кошер училищен двор, в който са се събрали деца и родители, чува се камбанният звън на училищния звънец, а от уредбата звучат химните и тържествените поздравителни адреси, май е останало само вълнуващото начало. Пътят често започва с вълнение, но ще бъде жалко, ако завърши с разочарование, обърканост или както казва едно от момичетата, герои на този текст – с умение „да въртиш колелото на хамстера“.

Тя се казва Лора и нейните 12 години – време, изкарано в образователната система, изтичат тази година. В разговор с „Аз-буки“ споделя, че е имала огромното желание да анализира, да си направи изводи и да обобщи опита си в средното образование, защото вярва, че обратната връзка от хората, втели и кипели в образователната система, е от изключителна важност за нейното развитие и усъвършенстване.

Има ли значение какво мисли, откъде е, в какво училище е изкарала тези 12 години и как се е чувствала, дали ще остане в България от есента, или ще напусне пределите на любимата ни родина? Разбира се, че има. Най-голямото значение. Нашите деца са нашият най-важен въпрос.

Ще се изненадате, но ако обрисувате един обобщен модел от идеите на учениците, изказани в техните есета, няма да получим фантастично същество, родено от желанията

„Младежите горят да преподават своите виждания, но им липсва трибуна – казва Николай Иванчев, директор на фондация „На крилете на знанието“. – Ласът на младите хора е изключително важен за всички. Да са значими, да бъдат ангажирани и да са част от обществото, изказвайки собствените си мнения и възгледи – това им липсва.

Имаме идея да направим кръгла маса с експерти от МОН и с министъра на образованието. За да стигнат думите на учениците до властта, от която зависи дългоочакваната промяна в образованието. Надяваме се да успеем да го организираме и да получим нужната подкрепа от МОН.“

Николай Иванчев

им за съвършенство, а образователната система с човешко лице. Защото преди всичко младите хора искат да изгорим предразсъдъците, които им вменяваме – че училището е „институция, която поражда силни отрицателни емоции, напрежение и стрес в представите на децата“. Казва го ученицата от VIII клас на ГПЧЕ „Димитър Димов“ в Плевен Яна Марчовска. Потвърждава го и нейната връстничка от софийското 108. СУ Борислава Кискинова.

„Трябва изцяло да бъде променена обществената нагласа към образователната ни система и хората да не възприемат училището като травмиращо, ненужно, напругащо и ограничаващо“, пише в есето си Борислава. Яна, от своя страна, дава за пример японското образование, което първо възпитава, а после преподава знания. Тя одобрява подхода, според който през първите три години за децата не е толкова важно да придобиват знания, колкото да се възпитават във великодушност, способност за съпричастност, самоконтрол и уважение – към хората, животните и природата.

„За учениците голяма е ролята на учителя – казва за „Аз-буки“ Николай Иванчев, директор на фунда-

ция „На крилете на знанието“. – Те искат учителят да ги заинтригува, да е креативен, да бъде творец.“

Борислава е категорична: „Някои хора смятат, че новото поколение деградира от страна на знания, но това е изцяло техен проблем. Получаването на информация по правилен и интересен начин за децата, така че те да открият у себе си своето безгранично, но скрито любопитство, може да стане реалност.“ Ученицата от софийското училище намира за задължително условие преподавателят да предава информацията така, че да се запомни лесно.

„Това, което трябва на човек, е любознателност: желание за познание и самоусъвършенстване, идващо отвътре – пише в есето си и Гертана от СУ „Иван Вазов“ в Плевен. – Важното е да се стимулира активното участие на учениците: не им трябва готови отговори, а възможността сами да ги достигнат.“

Гертана изказва интересно мнение за мястото и развитието на учителите. Като се позовава на резултатите от изследването PISA и данните, че почти половината от българските ученици не слушат, когато техният преподавател говори, тя не само има предложение

за размера на учителската заплата, която е обвързана с броя на завършващите с квалификация „учител“, но предлага вариант и за проверка на „качеството“ на учителите.

„Всяка година преди 15 септември в училищата да се организират педагогически прослушвания: всеки учител да изяснява уменията си пред другите – пише Гертана. И обяснява: – Защото как може да очакваме превъзходни резултати от учениците, щом учителите им не могат да ги достигнат?“

Единственото момче сред отличените – Владимир Цанов от ППМГ „Акад. проф. д-р Асен Златаров“ в Ботевград, се концентрира върху проблемите на обучението в профилирана гимназия. С разсъждения върху учебната програма в първи гимназиален етап той посочва необходимостта от система, която да прецизира преминаването на учениците във втори гимназиален етап на средното образование. „Образованието е като строенето на къща – пише в есето си Владимир. – Ако основата я няма или не е добре изградена, надграждането ще бъде или трудно, или невъзможно.“

Различни по възраст, родени и израснали в различни краища на България, обучавали се в различни училища, петимата отличени от конкурса „Какво искам да променя в образованието“ успяват да изградят постижим образ на бъдещото българско училище.

Училището да бъде място, където децата отиват без багаж – в буквален и в преносен смисъл. Нито носят раници, нито пък влизат с наслояването с години убеждение, че ще загубят част от живота си в досада и борба за оцеляване. Учат на едноосменен режим, като започват в 9 ч. и завършват в средата на следобед, в подбавашо оборудвани и комфортни сгради, дигитализирани и с налични ИТ специалисти, поддържащи сигурността на технологичната база. Използваните в момента софтуерни

платформи са усъвършенствани, има и официална безплатна платформа за управление на всички образователни компоненти: ресурси, оценки, тестове, задачи, изпити, упражнения, документация.

Отменено е външното оценяване за IV клас, но се запазват писането на ръка и тетрадките за работа в клас. Учениците носят униформи, защото те премахват бариерите и създават чувство за общност и сплотеност.

От I до XII клас се изучават български език и литература и българска история, защото България е държава с богата история и удивително културно наследство. Спортът и изкуствата са задължителни, оценките по тях – не.

Увеличават се часовете за практически упражнения в учебните програми, а учебният план е различен и персонализиран за всеки профил в профилираните гимназии. Излишната информация, която затормозява и отегчава, защото не кореспондира с житейски ситуации, е премахната и заменена с друга, която учи децата да направят света по-добро място и изгражда у тях навики за улеснение във всекидневния им като самостоятелни личности в обществото.

И накрая, но съвсем не на последно място – образованието използва „креативността като движеща сила на човешкия гений“. Така е озаглавила есето си Лора Георгиева от АЕГ „Гео Милев“ в Русе. В симбиозата между двете – генериране на интелектуалния потенциал и осъществяване на творческите заложи, вижда Лора училището на бъдещето. Ръкопляскаме на есето ѝ, защото ни дава категорично доказателство, че сред младите хора има будни, умни и личности, които не желаят да се превръщат в изпълнители, следващи протоколи, и програмирани работи, привикнали с модела и еднообразието.

На стр. 22

Какво искам...

От стр. 21

„Академичната инфлация създава безкомпромисна конкурентна среда, в която имат възможност да пробият само подрастващите, влезли в рамките на общоприетите стандарти за прилежен ученик – казва в есето си Лора. – Реномираните училища често се водят като такива, когато съумяват да обучат възпитаниците си да „въртят колелото на хамстера“. Колкото по-бързо се върти колелото, толкова по-престижно е училището. Проблемът е налице, когато някое от децата се осмели да бъде изключение от общото правило. Будно, кипящо от творческа енергия, готова да бъде реализирана, но срещаща отпор в процеса на осъществяване. Следствието от тази реакция е объркан ученик, задаващ си много въпроси, постепенно примиряващ се със света, който го заобикаля, но загърбващ собствения си творчески потенциал.“

За Лора, която сега завършва XII клас, най-големият принос от образованието ѝ дотук е, че открива движещата сила, която истински пали искрата ѝ. „Това са природните науки – споделя тя. – В момента кандидатствам за университет в чужбина, където планирам да попия възможно най-положителните практики, за да опитам да ги приложа и на наша земя.“

И дори да не ни се иска Лора да отива другаде, не можем да направим друго, освен да я очакваме да се завърне. Трябват ни хора като нея. И като всички тези деца, които се надяват, че училището на бъдещето ще започне да култивира горящите в идеите си новатори, понеже точно креативността прави разликата между изкуствения интелект и живите същества.

Училище с усмивки

Северина ДИМИТРОВА

ОУ „Св. св. Кирил и Методий“ в Кюстендил посреща с ново мото ученици, учители и родители. Школото, което навърта два века, инициира идеята преди дни, а в нея се включиха десетки негови последователи в социалните мрежи.

„Тази година седмицата на Първо ОУ ще мине под знака на усмивката. Нека заедно изберем мотото за предстоящите събития – „Училище, пълно с усмивки“, „Усмивките в Първо не спират“ и „Моето училище се усмихва“, призовават учителите. А след гласуване с близо 250 гласа за мото е избрано „Училище, пълно с усмивки“.

„Всяко училище трябва да има Седмица на моето училище, или т.нар. Ден на отворените врати. Решихме да има тема и мото, което да премине през усмивката. Всичко е подчинено на усмивката, веселието, хумора. Започнахме с три слогана, а учители, родители и ученици гласуваха и заедно избрахме „Училище, пълно с усмивки“, разказва за „Аз-буки“ учителят по изобразително изкуство Евгени Серафимов.

Така в продължение на 4 дни в училището

всеки випуск има свои дейности. „Например големи ученици рисуваха емотикони и ги подаряваха на по-малките. Раздаваха се весели изречения на родители, имаше и флашмоб, в който учениците изписаха на английски език думата smile – усмивка.

Децата от петите, шестите и седмите класове подредиха изложба под надслов „Пъстроцветни усмивки“. В нея те представят изработеното в часовете по технологии и предприемачество. Под ръководството на своята учителка Лидия Стефанова учениците показаха, че имат въображение, че познават различните материали и могат да творят красота с много усмивки“, обяснява Серафимов.

Финалът на инициативата е на 20 март. В различните и нестандартни идеи са взели участие всички учители и ученици.

„Учениците много се радват, още повече че започнахме с допитване до тях. Децата обичат смешките и забавленията, получи се много естествено. Идеята на всички нас беше да има контакт между различните поколения, между родители и ученици и тези, които ще бъдат ученици“, каза още кюстендилският учител.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

В образователната сфера дисциплинарните нарушения са сериозен проблем, който може да окаже вредно въздействие върху качеството на образованието и работната среда в училище или друга образователна институция. Наблюдаването на такива нарушения е важно не само за осигуряване на справедливост и отговорност, но и за поддържане ефективността на образователния процес.

Законът в България предвижда определени нарушения на трудовата дисциплина, за които работодателите имат право да прилагат дисциплинарни наказания.

В този брой експертът по трудово право д-р Тодор Капитанов разглежда различни видове нарушения и как те се отразяват на работните отношения.

Видове нарушения на трудовата дисциплина

Закъсненията, неправомерното напускане на работа или неявяването на работа са примери за нарушения, които могат да доведат до нарушения на работния процес и създаване на недоволство сред работодателя и колегите, както и сред учениците и родителите. Нарушенията се отразяват на равновесието в работната обстановка и могат да намалят доверието в работника или служителя.

Пропускането на възложената работа или неспазването на техническите и технологичните правила също може да има негативно въздействие върху учебния процес и успеха на учениците. Това може да доведе до намалена ефективност на образователния процес и да засегне качеството на обучението.

Уреждането на дисциплинарни нарушения в Кодекса на труда изисква от ръководството на училищата или образователните институции да предприемат мерки за установяване на дисциплинарни процедури и политики, които да гарантират справедливо и последователно прилагане на санкции, които са съобразени със закона. Други мерки могат да включват обучение и информиране на персонала за правилата и очакванията, както и установяване на механизми за слеене и оценка на дисциплинарното поведение.

В крайна сметка, от съществено значение е да се поддържа висок стандарт на дисциплина, за да се осигурят ефективност и качество на образователния процес, както и за да се запази доброто име на институцията.

Някои дисциплинарни нарушения, като например неспазването на правилата за безопасност, могат да поставят под риск здравето и безопасността на работниците. Наказанията служат за гарантиране спазването на тези

правила и за предпазване на работната обстановка.

Съгласно Кодекса на труда нарушенията, които могат да доведат до дисциплинарни наказания, са следните.

1. Закъснение, преждевременно напускане на работа, неявяване на работа или неуплътняване на работното време.
2. Явяване на работника или служителя на работа в състояние, което не му позволява да изпълнява възложените му задачи.
3. Неизпълнение на възложената работа, неспазване на техническите и технологичните правила.
4. Произвеждане на некачествена продукция.
5. Неспазване на правилата за здравословни и безопасни условия на труда.
6. Неизпълнение на законните нареждания на работодателя.
7. Злоупотреба с доверието и уронване на доброто име на предприятието, както и разпространяване на поверителни за него сведения.
8. Увреждане на имуществото на работодателя и разпиляване на материали, суровини, енергия и други средства.
9. Неизпълнение на други трудови задължения, предвидени в закони и други нормативни актове, в правилника за вътрешния трудов ред, в колективния трудов договор или определени при възникването на трудовото правоотношение.

Извън посочените от закона разпоредби, работодателите нямат право да налагат наказания по своя субективна преценка и при неспазване на нормативните процедури за това.

Справка:

чл. 187, чл.188, чл. 194, чл. 193, чл. 221 от Кодекса на труда

Министерство на образованието и науката
Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

РЕДАКТОРИ:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилияна Кочева
d.kочева@azbuki.bg
Симона Николова
s.nikolova@azbuki.bg

РЕПОРТЕР:

Мария Парликова
m.parlikova@azbuki.bg

ГРАФИЧЕН ДИЗАЙН:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Иван Шопов

i.shopov@azbuki.bg

Петър Владов

p.vladov@azbuki.bg

СТИЛИСТ-КОРЕКТОР:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

ФОТОРЕПОРТЕР:

Олег Попов
o.popov@azbuki.bg

РЕКЛАМА И

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

КОРЕСПОНДЕНТИ В СТРАНАТА:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова

vidinster@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева

087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова

088 7271712

Смолян – Ангел Добриков

088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова

089 5789515

Шумен – Светлана Крумова

srkrumova@gmail.com

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Избрахме това заглавие, уважаеми читатели, за рубриката на в. „Аз-буки“, защото никое друго не е така близо до истината. И защото техните гласове са разпознаваеми за мнозина от слушателите в радиоефира.

Днес представяме ветерана в сферата на радиожурналистиката – водещия на сутрешния блок „Кофеин“ по FM+ Тони Георгиев. Винаги в добро настроение и винаги готов за ефир „жива“ връзка със своите слушатели.

Дуляна КОЧЕВА

Без въздух, светлина и радио не мога“, казва за в. „Аз-буки“ водещият на сутрешния блок „Кофеин“ по FM+ Тони Георгиев. Предаването се излъчва всеки делничен ден между 7 и 10 часа. Създадено е преди 22 години – на 1 февруари 2002 г., заедно със Сашо Владев. „Три часа на ден за нищо не ми стигат“, смее се моят събеседник. За него формулата за успешно радиошоу е много простичка. Нужни са качествено съдържание и добро настроение, а за да изпълни това, на помощ идва хубавата музика. „Песните са като кучешките бисквитки – поддържат те в еуфория“, казва Георгиев. Чувството за хумор и позитивизмът винаги му помагат както в работата, така и в живота. Твърдо вярва, че монетата винаги има две страни и е по-добре да гледаме от хубавата. Важно е винаги да сме усмихнати и никога да не се взимаме твърдо насериозно.

Тони Георгиев е познато име в радио ефира от лятото на 1992 г., като кариерата му започва във вече несъществуващото рок радио „Тангра“. Завършил е 91. немска гимназия „Карл Либкнехт“, сега „Проф. Константин Гълъбов“, в София с пълно шест. След това записва да учи медицина в Медицинския университет в София.

„В България обикновено не работиш това, което си учил. Искан да стана адвокат, а майка ми – лекар. И в крайна сметка, се отказах по средата на следването и станах водещ – от тези, които хората само ги слушат, но не ги гледат“, разказва той. Прекъсва образованието завинаги и започва работа в радиоефира.

На въпрос какви качества е изградило радиото у него в личностен план, той отговаря отново с много тънък хумор: „Изгради у мен един реалист и един фантаст. Радиото е игра на фантазия. Направи ме автор на всекидневни сутрешни моносспектакли. Станах нелош разказвач на кратки истории. Всеки ден, когато влизаш в ефир, се чувстваш все едно изнасяш концерт на ново място. Винаги си го има прищипването, но накрая обикновено си удовлетворен, стига да не си допуснал големи грешки. Опитвам се да държа слушателите си в ефир постоянно в контакт, опитвам се да разчупя модела и радио да се слуша заради музиката, но основно заради водещите.“

След всяка песен в сутрешното му предаване следва поздрав, „Добро утро!“, както и много лични покани за включване в ефир. Радиото отдавна не е „Нухме това... ще чуете онова“. Основна тема на новия ден е програмата за днес и как да бъдеш сред щастливците на финала. Сред акцентите са спомените

ните от отминалия ден и големите дела, нарочени за настоящия. Това се получава, когато споделяш впечатления от интересните места, които обичаш и познаваш добре. Задължително трябва да познаваш отлично града и държавата, за която говориш. Тони Георгиев често повдига въпроси и за образование, и за социална политика.

Казва, че сякаш българите са малко объркани и често се нуждаят от някого, който да ги води и насочва. Разбира се, винаги дава различни гледни точки, не натрапва, но и не спестява своето мнение по въпроса.

Води се от това, че само информираният човек може да вземе най-добрите решения.

Опитва се да бъде полезен на хората, които стават рано. Споделя, че този, който става рано, със сигурност е човек, който много цени свободното си време, а респективно и самия себе си.

„Радиото е навигация за добри решения и хубав живот. От много години насам не е просто музика. То повдига важни въпроси и дава различни гледни точки. И най-важното: сутрешното шоу трябва да създава настроение и да зарежда с приятни емоции“, допълва Георгиев. Смее се, че всеки ден в ефир си представя, че разговаря с позната отнякъде жена, на възраст около 30-те, с едно дете и успешна кариера. Наистина чувството на хумор на Тони е заразно. И то не е заучено, а му идва отвътре.

„Човек се ражда с чувство за хумор. То не е константа, а израства във времето заедно с теб. В даден момент започваш да се радваш на толкова много неща. Научава те да намиращ забавната страна във

всичко“, казва радиоводещият. На мнение е, че

за да бъдеш успешен водещ, повече трябва да можеш да слушаш, отколкото да говориш.

Да казваш много с малко думи. Нарича го „голямото можеене“. Признава, че в последно време като че ли се налага неистината, че радиото вече не съществува като медия. Да, всеки може да си пусне любимите песни или да си ги сваля безплатно и да си ги слуша до безкрай. Но това по никакъв начин не измества и не изключва нуждата от радиото. То се е доказало във времето и никога няма да изчезне. Основното при него е, че ти помага да не се чувстваш сам.

„Когато останеш сам в колата или вкъщи, се нуждаеш от хубава музика и глас отсреща, който да не говори на някого друг, а точно на теб и да ти обясни, че не само ти, а всички са в задръстване“, казва Георгиев. Категоричен е, че смисълът от радиото е в личното присъствие на водещия. Със слушателите си разговаря постоянно. Предпочита да се включват в ефир, отколкото да пишат в социалните мрежи.

„Нищо и никой не може да замени личния контакт. В социалните мрежи висят едни и същи хора по едно и също време. Така си омръзваме и няма какво ново да си кажем“, разказва Георгиев. А в ефир могат да се включват всеки път различни хора, с нови гласове и нови забавни случки. „Откакто съществува радиото, всичко е измислено по най-добрия възможен начин“, допълва той.

През годините Тони Георгиев участва винаги с желание в различни социални инициативи на FM+. „Опитваме се винаги да

бъдем полезни на хората“, казва водещият. Тази, която взима най-присърце, определено е „Убий скоростта, спаси дете“. „Все пак повечето хора слушат радио, докато шофират, и точно тогава е нужно да им припомним колко е важно да караш с повишено внимание, със съобразена скорост и без излишно напрежение. Затова кампаниите ни са удивително полезни“, обяснява той.

В ефир често се провеждат и тематични игри, свързани с празници и значими неща, които понякога във всекидневното пропускаме. „Често хората си мислят, че най-важното за деня е да отидеш и да се върнеш от работа, но това изобщо не е така.

Най-важното е да можеш да се забавляваш във всеки момент от деня си

и да не губиш усмивката от лицето си“, категоричен е той.

За толкова години в ефир, Тони Георгиев чистосърдечно признава, че работата никога не му е омръзвала. И няма как да е иначе, защото за него всеки ден е различен – нова тема, нови хора и нови поводи за добро настроение. „Когато си в радиото, неминуемо в даден етап получаваш предложения за работа в телевизията или в някой сайт или агенция. Гордея се, че всички съм ги отказвал. Работя в радиото от 1992 г. – знам как се прави радио, и се надявам, че и на хората им харесва“, разказва той. В ефир се чувства, че плува в свои води. Харесва му свободата, която има, и възможността да избяга от рутината на работен ден в офиса например.

Мотото в живота му е, че човек трябва да намери своето място под слънцето и трябва да се научи да го

живее този живот, без да мрънка и да се оплаква. „Благодарен съм за възможността да се срещна с толкова готини хора. Обичам слушателите си и не си представям денят ми да започва без тях, така както не си представям и денят ми да свършва без семейството ми“, допълва той. Споделя, че и в живота си е заобиколен само от хубави хора. „Негативните личности нямат нужда нито от мен, нито от радио. Те се радват на себе си и не помагат на никого, но пък го правят добре“, смее се той. Тони е на мнение, че радиото никога не трябва да бъде самоцел, а трябва да бъде добра компания. „Срещата с радиото е като среща с приятели“, обяснява той.

Дом без радио няма душа. Никога не го е усещал като самотен монолог, но пък е на мнение, че понякога това, че си сам в студиото, е предимство. Помага на човек да се съсредоточи, да му се родят добрите идеи и да бъде конкретен в поставянето на темата и формулирането на различните гледни точки. „Когато искаш и се стараеш да изразиш и защитиш своето мнение, обикновено успяваш“, категоричен е той.

Разказва, че си има изградена рутина преди ефир всеки ден. Тя включва разходка пеша из София преди работа и след това 15 минути за събиране на мислите и подреждане на приоритетите. „Най-лошото нещо в радиото са общите приказки. Те трябва винаги да се избягват. И в живота трябва да се избягват празните словизлияния, но в радиото са забранени“, категоричен е той.

В свободното си време обича да чете, но не много, стига да са криминални книги от неизвестни автори. А музиката, която предпочита, определя като „екстремна“. Разказва, че хард рокът му е взел здравето много отдавна, още когато не са го пускали по радиото. На мнение е, че има музика за всеки повод и за всяко време. „След 22 часа си пускам само латиноамерикански хардкор и норвежки метъл“, с усмивка посочва той.

За него лоша музика няма – има такава, която на теб ти харесва, и такава, която не. Типично в негов стил посочва, че има и музика, която не става за слушане, но пък става за гледане. „Многообразието днес на музикалната сцена е много по-голямо, отколкото беше преди 30 години. Има за всекиго по нещо. Но когато чуя някой каква музика слуша, веднага разбирам що за човек е“, уточнява той.

Разбива на пух и прах и твърдението, че музикалният пазар у нас е твърде малък и няма място за всички. „Ако един музикант е добър, той винаги ще намери къде и как да се реализира. И го прави“, обяснява той. Посочва, че в България се прави много стойностна музика, и се радва, че има възможност да я познава и слуша на живо.

Снимка Олег Попов

АБОНАМЕНТ 2024

Днес в броя
БАН обявява колма наград за наука, броят и през октомври 2024 г.

АЗ-БУКИ
НАЦИОНАЛЕН СЛАМПОНИК ЗА СЪХРАНЕНИЕ И НАУКА

ОНСР оценява постигнатото в образованието

МОН обмисля връщане на учителите методисти

В ясните са необходими и нов тип специалисти с интериорни знания за ранното детско развитие, заяви министър Галин Цокров

БАН обявява колма наград за наука, броят и през октомври 2024 г.

АЗ-БУКИ

НАЦИОНАЛЕН СЛАМПОНИК ЗА СЪХРАНЕНИЕ И НАУКА

ОНСР оценява постигнатото в образованието

МОН обмисля връщане на учителите методисти

В ясните са необходими и нов тип специалисти с интериорни знания за ранното детско развитие, заяви министър Галин Цокров

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година	Цена за година онлайн
Български език и литература	45 лв.	40 лв.
История	45 лв.	40 лв.
Математика и информатика	45 лв.	40 лв.
Педагогика	99 лв.	89 лв.
Професионално образование	60 лв.	54 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	63 лв.	57 лв.
Философия	36 лв.	32 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	63 лв.	57 лв.
Чуждоезиково обучение	45 лв.	40 лв.
Вестник „Аз-буки“	99 лв.	89 лв.

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената – при **ТРИ** и повече издания

10% от цената – при **ПЕТ** и повече издания

15% от цената – за **ПЪЛЕН** комплект от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

Земноводно храни бебетата си с „мляко“

Във влажната тропическа гора розови бебета без козина се гушкат до майките си и пишат за мляко. Това не са кученца, а кацилии (безкраки земноводни). Майките на тези същества хранят излюпените си деца с вид „мляко“, приготвено в репродуктивния тракт, съобщават от Science Translational Medicine.

Дългите цилиндрични същества са първите известни земноводни, които отглеждат потомството си по този начин. Откритието предполага, че еволюцията на родителските грижи в животинския свят е по-разнообразна, отколкото предполагат изследователите.

Кацилиите са земноводни, които са почти слепи. Някои видове, като пръстеновидния кацилий (Siphonops annulatus), имат отровна слуз и хранят малките си със собствената си кожа.

Карлос Джаред от Института „Бутантан“ в Сао Пауло, Бразилия, и неговите колеги от години изучават тези животни. При предишни изследвания екипът забелязва, че излюпените малки прекрават голяма част от времето си около края на тялото на майката, близо до общия отвор на репродуктивната, храносмилателната и пикочната система, наречен вендуза.

Екипът събира 16 женски и техни-

те новоизлюпени от бразилския щат Баия и ги пренася в лабораторията. Там изследователите натрупват над 240 часа видеоматериал. Успяват да заснемат 36 хранения, при които бебетата често гризат вендузите на майка си и издават високи звуци. Това се случва по шест пъти на ден.

Според Марк Уилкинсън – биолог от Природонаучния музей в Лондон, писукането и моленето са особено интересно наблюдение, тъй като се смята, че възрастните са чувствителни само към пониски звукови честоти.

Екипът изследва също така вътрешната анатомия на някои от възрастните женски кацилии и анализира състава на хранителната течност. Тя се отделя от жлезите в яйцепровода на майката, които се увеличават, докато отглежда малките си. Течността е богата на мазнини, подобно на млякото на бозайниците. Този

хранителен ресурс обяснява как излюпените малки растат толкова бързо – увеличават масата си до 130% през първата седмица.

Не е известно как тези земноводни са развили своята версия на „млякото“. Веществото се среща сравнително рядко при животните. Извън бозайниците го има само при някои паяци, риби, хлебарки и птици и при две земноводни.

„През последните няколко десетилетия научихме наистина много за кацилиите, но виждаме само върха на айсберга“, обобщава Уилкинсън.

Снимка Nature

Най-старото червило е на 5000 години

Най-старото познато червило в света е било носено преди 5000 години в днешен Южен Иран, предава BBC.

Наситено червената боя за устни, съдържаща се в съд, наподобяващ каменна бутилка, е намерена в древно гробище още през 2001 г., но на изследователите им отнема време да я идентифицират.

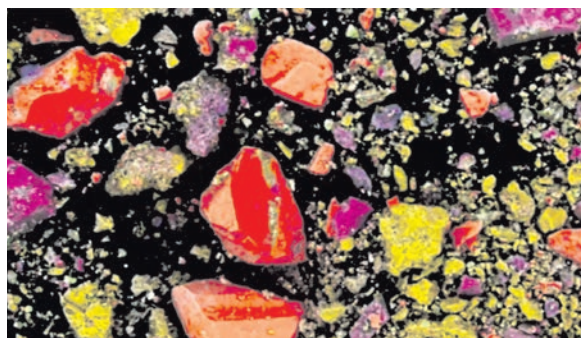
„За разлика от съвременните червила, боята вероятно е била нанасяна с четка. Откритието хвърля нова светлина върху публичните образи на жената през бързо променящата се бронзова епоха“, коментират от международния екип учени.

Анализът води до могъщата цивилизация от бронзовата епоха Мархаси, която процъфтява в тази част на Месопотамия през 3000 г. пр.н.е.

„Когато вкарахме длето в отвора, от него се разпиля хомогенна прах, тъмносиво-пурпурна на цвят“, споделя професор

рът по археология Масимо Видале от Университета в Падуа, Италия. Екипът открива, че изсъхналата прах съдържа хематит, от който се получава наситено червеният цвят. „В съчетание с други съставки, включително растителни масла и восъци, тя образува точно това, което бихме очаквали в едно съвременно червило“, казва професор Видале.

В миналото хората използвали грима като демонстрация на лукс и висок статус. Професор Видале е предпазлив по отношение на категоричното твърдение, че е открил най-старото червило в света, тъй като винаги съществува вероятност да се появи по-ранен образец. Въпреки това той казва: „Нека кажем, че нашата боя за устни е доста ранна и ми харесва да си представям жените от ранен Иран като част от елитните общества отпреди 5000 години. Бъдещите изследвания ще кажат повече“.

Образ на праха, видян под микроскоп

Снимка NASA

Лоши новини за живота на Марс

Въпреки че днес Марс е сух и пустинен, има многобройни изследвания, които доказват, че преди милиарди години на Червената планета е имало течаща вода.

Откритията показват обаче, че продължителността на този период може да е била по-малка, отколкото се смяташе досега, коментират от Space.com. Това се дължи на възможността улете, наблюдавани на Марс от сондата на НАСА Mars Reconnaissance Orbiter (MRO), за които досега се смяташе, че са се образували от движението на водата, вместо това да са резултат от експлозивно изпаряващ се лед от въглероден диоксид.

Откритията могат да се окажат пагубни за търсенето на праисторически микроскопичен живот на Марс, тъй като водата е необходим компонент за появата и оцеляването на живите същества.

„Това оказва влияние върху представите ни за водата на Марс, а оттам – и върху търсенето на живот на планетата“, казва Лонке Рулофс – планетарен изследовател от Университета в Утрехт, Нидерландия. „Резултатите от моето изследване показват, че шансът животът да е съществувал на Марс, е по-малък, отколкото се смяташе досега“, допълва той.

Някои от улете на Марс може да не са се образували от течаща вода. „Моите изследвания показват, че сублимацията на замръзвал въглероден диоксид също може да служи като движеща сила за формирането на тези марсиански канали“, заявява Рулофс.

Това изтласква наличието на вода по-назад в миналото, което прави шанса за живот на Марс по-малък.

Снимка Университет в Падуа

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука

БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА

Българско научно-методическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

ИСТОРИЯ

Българско научно-методическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА

Българско научно-методическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА

Българско научно-методическо и педагогическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

ОБУЧЕНИЕ
ПО ПРИРОДНИ НАУКИ
И ВЪРХОВИ ТЕХНОЛОГИИ

и годиш. XXX и новина 1, 2021

ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ

Българско научно-методическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА

Научно-методическо списание
и годиш. XX, 2012 и новина 1

ФИЛОСОФИЯ

Българско научно-методическо списание
и годиш. XXX, 2012 и новина 1

ЧУЖДОЕЗИКОВО
ОБУЧЕНИЕ

Научно-методическо списание
и годиш. XXXIX, 2012 и новина 1

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

www.azbuki.bg

12 21 – 27 март 2024 г.

LearningApps при диференцирано преподаване на чужд език

*Откъс от „Диференцирано преподаване в час
по чужд език – слушане с разбиране
и четене с разбиране чрез LearningApps“*

Николина Искъррова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Предизвикателство и усложнение за преподавателите по всички учебни дисциплини са различията между учащите по отношение на познавателните им способности, образователните им нужди и техните интереси. Според Димитър Веселинов „успешното обучение трябва да е не само кратковременно и ефективно, но приятно и полезно със своята базовост и всеобхватност“ (Vesselinov 2018, р. 7). Диференцираното преподаване дава възможност обучаемите да възприемат ученето като приятна, интересна и полезна дейност, но изисква повече време и усилия при подготовката на преподавателя за провеждане на учебните занятия спрямо недиференцирания подход. Необходимо е да се разгледат различни варианти за ефективно използване на платформата LearningApps, съдържаща шаблони за създаване на обучителни интерактивни упражнения и игри, за развитие на уменията на обучаемите за слушане с разбиране и четене с разбиране, тъй като, от една страна, тези речевни дейности са съществени за усвояването на езика цел, а от друга страна, платформата предоставя редица функционални възможности, улесняващи не само учителя по чужд език при диференцирано преподаване, но и с потенциал за позитивно влияние върху учебните постижения на обучаемите по изучавания език.

За усвояването на чужд език съществено значение имат слушането и четенето на езика цел. Според авторите на комуникативния учебен метод „Естествен подход“, „езиково усвояване възниква по един начин: чрез разбиране на съобщенията. Ние усвояваме език,

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

*Списанието се реферира
и индексирва в Web of Science*

Главен редактор

Проф. д.н. Димитър Веселинов
E-mail: dvdimitrov@uni-sofia.bg

Редактор

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 5/2023:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

За мисията на съвременния български езиковед / Владислав Миланов

МЕТОДИКА

Етнолингвистични проекти и приложението им в образователния процес в чуждоезикова среда / Мария Добрикова

Диференцирано преподаване в час по чужд език – слушане с разбиране и четене с разбиране чрез LearningApps / *Николина Искърова*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Литература и кино в епохата на глобализацията – фрагменти от дебата за културната хибридизация през XXI век / *Иван Иванов*

Езикови средства за представяне образа на имението в руския реминисцентен текст / *Людмила Карпенко*

ХРОНИКА

Плодотворно международно сътрудничество между четири университета в областта на дигиталната хуманитаристика / *Величко Панайотов*

IN MEMORIAM

Нучо Ордине / *Сава Славчев*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Нов речник на лексиката в български ръкопис от средата на XIX век / *Маргарет Димитрова*

Да се подреди неподредимото / *Мартин Колев*

Мултикултурализъм и многоезичие / *Биляна Радева / Bilyana Radeva*

когато получаваме разбираема входяща информация, когато разбираме това, което чуваме или четем на друг език. Това означава, че усвояването се основава предимно върху това, което чуваме и разбираме, а не върху какво казваме“ (Krashen & Terrell 1995, p. 1), като „най-добрата входяща информация е толкова интересна и релевантна, че учащите може дори да „забрави“, че съобщението е кодирано на друг език“ (Krashen 1982, p. 66). Осигуряването на подходяща входяща информация за учениците изисква познаване на техните способности, образователни нужди и интереси. Материалите и задачите за работа относно развитие на уменията за четене с разбиране и слушане с разбиране трябва да отговарят на уменията на обучаемите, тъй като липсата на баланс между предизвикателствата и уменията води до намаляване на интереса на учащите към дейността. Интересът обаче е свързан със съществени за ефективността на обучението фактори, като устойчивост на вниманието и вътрешна мотивация за извършване на дадена дейност. Адекватното реагиране на особеностите на обучаемите увеличава вероятността учащите да изпаднат в състоянието *оптимално преживяване*, наричано още *поток*, което Михай Чиксентмихай определя като „състоянието, при което човек е така потопен в заниманието си, че сякаш нищо друго няма значение; самото преживяване доставя такава наслада, че човек е готов да положи огромни усилия просто за да го изпитва отново“ (Chiksentmihay 2018, p. 12 – 13). Състоянието „поток“ оказва положително влияние върху желанието за учене и има потенциал за подобряване на учебните резултати. Михай Чиксентмихай казва, че най-често оптимално преживяване се наблюдава при целенасочени дейности, обвързани с правила (Chiksentmihay 2018, p. 70), като например четенето, което „изисква концентрация на вниманието, има цел и за да го извършва човек, трябва да знае правилата на писмения език. Сред уменията, необходими за четене, е не само грамотността, но и ред други способности: да се трансформират думите в образи, да се изпитва емпатия към художествените герои, да се разпознава историческият и културният контекст, да се предугаждат образите в сюжета, да се критикува и оценява авторовият стил и така нататък“ (Chiksentmihay 2018, p. 70). За формирането и усъвършенстването на тези умения е необходимо да се работи и при обучението по чужд език, прилагайки диференциран подход, за да се увеличи ефективността на дейността на преподавателя и на учащите.

Според Каръл Ан Томлинсън „на най-основното си ниво диференциацията се състои от усилията на учителите да отговорят на различията сред обучаемите в класната стая“ (Tomlinson 2000, p. 2). Цветанка Дилкова определя диференцираното преподаване като „съобразяване с реалните способности и възможности на обучаваните, които се различават по характер, възраст и академични знания; интересуват се от многообразни теми или от една конкретна. Някои са напреднали в образованието си, други срещат когнитивни, емоционални, икономически или социални затруднения, които възпрепятстват усвояването на знания“ (Dilkova 2022, p. 250). Според Радка Василева диференциацията е „обучително насочена работа в специално конструирани от учителя групи и стимулира постигането

на целите в обучението от всички ученици в един клас“ (Vasileva 2019, pp. 2 – 3). При диференциацията учебните цели са еднакви за всички ученици в класа, но се постигат по различни „пътища“ за различните групи обучаеми (Lindner & Schwab 2020). Трябва обаче да се прави разлика между диференцирано и индивидуализирано преподаване, макар и двете понятия да са свързани с концепцията, че преподаването трябва да е ориентирано към способностите, образователните нужди и интересите на ученика. Каръл Ан Томлинсън казва, че „диференцирането напомня повече за принципа на ученето в смесени паралелки, отколкото за индивидуализацията. Съгласно този модел на преподаване учителят трябва да работи понякога с целия клас, понякога с малки групи, а понякога с отделни деца. Тези вариации са важни както за развитието на всеки ученик с неговите специфични знания и умения, така и за изграждане на чувство за общност в групата“ (Tomlinson 2018, p. 19).

Диференциация в класната стая може да се направи според следните четири елемента (Tomlinson 2000).

- Съдържание – какво трябва да овладее ученикът или как ще получи достъп до информацията.
- Процес – дейности, чрез които обучаемите осмислят и овладяват съдържанието.
- Продукти – проекти, изискващи обучаемите да прилагат и разширяват знанията и уменията си.
- Учебна среда – как работи и как се чувства ученикът в класната стая.

Пример за диференциране по **съдържание** е използване на материали според уменията на обучаемите за четене (Tomlinson 2000) или слушане. При работа за формиране и усъвършенстване на уменията на обучаемите за четене с разбиране и слушане с разбиране, използвайки LearningApps, на обучаемите могат да се осигурят различни текстове, отговарящи на техните умения и интереси, или да се адаптира един текст за различните равнища на умения за четене или слушане с разбиране на учениците, както и различни видове опори. Предоставянето на текстовете за работа може да се осъществи чрез всички шаблони в LearningApps, но най-подходящо е да се използва шаблонът „Аудио и видео съдържание“, тъй като чрез него може да се поставят упражнения, подпомагащи разбирането на текста по време на четенето или слушането. Тази опция е свързана с натоварването на работната памет на учениците. Улеснение за обучаемите е, когато им се поставят подходящи упражнения след определена част от текста, тъй като съответната информация е постъпила наскоро, а чрез изпълнението на упражненията обучаемите констатираат доколко са успели да разберат определена част от текста и да я свържат с предходната – да затвърдят или да коригират първоначалната си хипотеза вследствие на получаването на навременна обратна връзка относно верността на отговорите им. Когато фокусът е върху развитие на уменията за четене с разбиране, използвайки шаблона „Аудио и видео съдържание“, писменият текст се предоставя във видео формат. Вмъкването на видеото се осъществява чрез видео платформата YouTube, което изисква не само умения за работа в тази среда, но и умения за намиране и за подбор на подходящи представяния на подходящи текстове в писмена форма, както и знания и умения за създаване на подходящо представяне на текста за четене. Необходимо е текстът да е форматиран по такъв начин, че да се осигури четливост – да не се затруднява обучаемият при разпознаването на букви и други използвани символи; при следенето на редовете на параграфите и т.н. Скоростта на представяне на текста е зададена от автора на представянето, но ученикът може да го спре във всеки момент според индивидуалната си скорост на четене и степента си на разбиране на съдържанието, което съдейства за минимизиране на стреса и за възприемането на дейността като приятна. Обучаемият може и да зареди текстовия материал в YouTube, след което да персонализира скоростта на представянето съобразно нуждата си, после да се върне към текста за четене, предоставен чрез „Аудио и видео съдържание“, отново може да прочете текста и да присъпне към изпълнение на поставените упражнения. Обучаемият може и директно да избере някое от отбелязаните места за упражнения, т.е. осигурена е възможност ученикът да управлява последователността на изпълнението на упражненията към текста, като по този начин му се предоставя до известна степен свобода за управление на ученето.

В „Аудио и видео съдържание“ е предоставена функция за извличане само на аудиото от дадено видео, което позволява този шаблон да се използва и при работа за развитие на уменията за слушане с разбиране. Необходимо е внимателно прецизиране на аудио текста – не е желателно да присъстват изрази като „виждате на изображението“, „на изображението, което виждате, е показано“ и т.н. без ясни и достатъчно подробни обяснения на показаното в дадено изображение, тъй като обучаемите нямат достъп до него, освен ако то допълнително не е предоставено като помощ.

Възможни са различни варианти за **опори** при работа за развитие на уменията на обучаемите за слушане с разбиране или четене с разбиране.

– **Предоставяне на текста в писмена и устна форма без графични изображения.** Използването на тези две форми на текста подпомага разбирането на съдържанието му. Според когнитивната теория на мултимедийното учене съществуват два отделни канала за преработка на визуалната и на вербалната информация. Текстът в писмена форма постъпва във визуалния канал, а текстът в устна форма постъпва във вербалния. Процесът на мултимедийното учене показва, че при постъпването на информация и чрез двата канала обучаемите изграждат два ментални модела – визуален и вербален, които се свързват помежду си в работната памет заедно с предишните знания (Mayer & Moreno 2003). Когато фокусът е върху развитие на уменията за четене с разбиране, поставянето на текстовите материали за четене и в аудио вариант (Tomlinson 2000) улеснява разбирането на текста от обучаемите, които изпитват затруднения при прочитането му. Тези две форми на текста подпомагат и обучаемите, които срещат затруднения при слушането. Според Павлина Стефанова умениято за слушане изисква обучаемият „да може да идентифицира звуковете на чуждия език; да може сегментира звуковия поток и да разбира неговия ритъм и интонация; да може да съотнася звуковите единици към съответните им значения; да разпознава правилността на изреченията и на текста и да ги интерпретира правилно и по този начин да свърже отделните единици и техните значения в смислено цяло“ (Stefanova 1999, р. 73).

Възможни са различни варианти за представяне на текста в устна и писмена форма чрез шаблона „Аудио и видео съдържание“. Най-добрият вариант е осигуряване на представяне, състоящо се от текста в устна форма и еквивалента му в писмена форма, разположен по целия екран, като при по-дълъг текст представянето му трябва да се раздели на части, за да се осигури подходящо форматиране на текста. Допълнително улеснение за обучаемите е открояване на ключови думи или фрази от писмения текст, използвайки например получер стил на шрифта, различни цветове и т.н. Ако е извлечено аудио от видео, текстът в писмена форма може да се предостави на обучаемите чрез полето „Помощ“.

– **Предоставяне на текста в писмена и устна форма с графични изображения.** Според принципа „редундантност“, който е един от принципите на мултимедийно учене, хората учат по-задълбочено от графични изображения и текст в устна форма, отколкото от графични изображения, текст в устна форма и текст на екрана (Mayer 2005, р. 193). По-късно този принцип е преразгледан, като се уточнява, че при представяне на информация чрез изображения и текст в устна форма краткият текст на екрана, позициониран близо до изображенията, е полезен за ученето, тъй като насочва вниманието на обучаемия към ключови моменти от съдържанието. При извеждането на принципа не се визира обучението по чужд език и наличие на контрол върху представянето. Овладяването на чужд език има своите специфики. Контролът върху представянето обаче е значим при обучението по всички учебни дисциплини, не само по и на чужд език. Когато на обучаемите се предостави възможност за контрол на представянето, те могат да го спират във всеки момент, за да разгледат по-внимателно изображенията за онагледяване, правейки ментална връзка между различните форми на представената информация, както и да се върнат към предишен момент, за да осмислят по-добре съдържанието. При ранното чуждоезиково обучение обаче е желателно да се избягва комбинацията между изображения, текст в писмена и устна форма, тъй като се увеличава вероятността децата, които все още не могат да четат, но имат желание да се научат, да се разконцентрират от наличието на писмен текст. Използваните изображения трябва да са релевантни, да следват хронологията в текста, да са с подходящи размери и с добро качество. Най-добрият вариант е изображенията да са поставени в представянето заедно с писмения и устния текст, съблюдавайки принципа за пространствена близост, гласящ, че хората учат по-добре, когато текстът на екрана и изображенията, които онагледяват значението му, са физически близо един до друг, а не са отдалечени (Moreno & Mayer 2000). Възможно е изображенията и писменият текст да са позиционирани в полето за помощ на шаблона „Аудио и видео съдържание“, но този вариант не е особено подходящ, тъй като помощта се зарежда в малка рамка и е необходимо придвижване в различни посоки, което натоварва обучаемия с извършването на други действия, вместо да се концентрира изцяло върху текста и онагледяващите го изображения. При извлечено аудио от видео в помощта може да се постави хипервръзка към писмения текст и графичните изображения, но са необходими познания по HTML.

– **Предоставяне към текста само на онагледяващи графични изображения.** Този вариант отговаря на мултимедийния принцип, гласящ, че хората учат по-добре от изображения и текст в писмена или устна форма, отколкото само от текст в писмена или устна форма (Mayer 2005). Изображенията може да са вградени в представянето на текста или да са предоставени чрез опцията за „Помощ“, когато фокусът е върху развитие на уменията за слушане с разбиране, но са необходими познания по HTML.

Пълния текст четете в „Чуждоезиково обучение“, кн. 5, 2023 г.

Химическото като част от природонаучното образование

*Откъс от „Използване на контекст в обучението
по химия за ангажираност на учениците от IX клас
по тема „Едновалентни алкохоли“*

Весела Павлова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Увод

Познанията в областта на химията са съществени за човека. От една страна, те му дават ясна картина за живия и за неживия свят. От друга страна, разбирането на науката и начините, по които тя създава надеждни знания, е от решаващо значение младите хора да вземат информирани решения на проблеми, свързани с науката, в личен, социален, икономически, дори политически план. Химическото образование, като част от природонаучното образование, може да допринесе и за личностното развитие на ученика чрез формиране на умения за задаване въпроси, търсене на доказателства, намиране на решения и др.

Химията често се определя като трудна, нелюбима и безинтересна на учениците (Millar & Osborne 2000; Osborne & Collins 2000; Sjøberg 2000; Gendjova 2017). Една от причините за това е, че тя се представя по абстрактен начин, което затруднява учащите да я разберат и да свържат съдържанието ѝ с ежедневието си опит (Bennett 2003; Bennett, 2005; De Vos, Bulte & Pilot 2002; De Jong 2008; Gilbert 2006; Wottle 2007; Gendjova 2012; Krischer 2014; Aidoo 2016; Gilbert 2006; Stolk et al. 2009).

Органичната химия, в частност, е особено неразбираем и труден за учениците дял от химията (Gilbert 2006; Chakarov, Gendjova 2021). Преподаването на теми по органична химия е предизвикателство пред учителите по химия (Gendjova, Markova, Chakarov 2022). Традиционно преподавателите се насочват към представяне на основното съдържание по химия, а не акцентират върху приложните ѝ аспекти (King 2012). Разглеждането на органичната химия като поредица от факти не позволява да се създаде интегрирана структура на мислене на учениците

Заглавието е на редакцията

*Списание то е представено
в MIAR; CEEOL; EBSCOhost;
Google Scholar; РИНЦ*

Главен редактор
Проф. д-р Боян Кулов
E-mail: bkoulov@gmail.com

Редактор
Красимира Дешева
0884945202
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71
E-mail: science@azbuki.bg

**Съдържание
на сп. „Обучение
по природни науки
и върхови технологии“,
кн. 5 – 6/2023:**

**ЕФЕКТИВНОСТ
НА ОБУЧЕНИЕТО**

Формиране на графична грамотност в обучението по физика в средното училище / Христина Петрова

ВЪПРОСИ ОТ УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Природонаучната грамотност в държавните образователни стандарти на Р България (Прогимназиален етап) / Теодора Коларова, Иса Хаджиали

Трудности и погрешни схващания на български ученици при изучаването на химична кинетика / Мартина Ценова

Използване на контекст в обучението по химия за ангажираност на учениците от IX клас по тема „Едновалентни алкохоли“ / Весела Павлова

НОВАТА ИНФОРМАЦИОННА СРЕДА

Подкаст – Кога, ако не сега? / Христо Чукурлиев

ЛИЧНОСТИ В НАУКАТА

Живот, посветен на науката. 100 години от рождението на проф. д.х.н. Елена Киркова / Димитър Тодоровски, Мария Миланова

ИСТОРИЯ И ФИЛОСОФИЯ НА НАУКАТА

Националният природонаучен музей при Българската академия на науките – 14 години на повторно възстановяване под ръководството на акад. проф. д-р Иван Костов (1974 – 1988 г.) / Златозар Боев

(Everet 2014). Традиционният подход на преподаване води до намаляване на ангажираността, мотивацията и интереса за изучаване на химия и затруднява създаването на научни кадри (Gilbert 2009; Stolk et al. 2009; Ültay & Çalik 2012).

Един от начините за решаване на тези проблеми е използване на контекстно базираното обучение в училище за ангажиране на учениците в учебния процес.

Преглед на литературата

Контекстно базирано обучение в природонаучното образование

Обучението в контекст (контекстно базираното обучение) се основава на убеждението, че реалният, конкретен контекст на знанието и социалният контекст на учебната среда са ключови за обучението. То се прилага в констуктивистка среда и е ориентирано към ученика и неговата дейност (Gilbert 2006; Peycheva 2002; King 2007; Gendjova 2012). За успешно вплитане на учебното съдържание в контекста на реалния живот се използват ситуации, свързани със социални проблеми и личностни решения, които трябва да са познати и релевантни за учениците, да не ги разсейват прекалено, да не са много сложни, объркващи или смущаващи (De Jong 2008; Gendjova 2012).

Чрез контекстното обучение по природни науки се цели да се: разшири достъпът до науката, като се покаже връзката ѝ с живота на хората; изясни начинът, по който науката служи на хората и по който учените работят, ангажират и мотивират учащите в часовете по химия; подобрят отношението и нагласите им към химията и към проблемите с опазването на околната среда; развие ефективно разбиране на научните идеи; повиши броят на желаещите да изучават химия; създадат граждани, грамотни по природните науки (Bennett & Holman 2002; Adioo 2016).

Контекстно базирани подходи в обучението по химия се използват в редица страни, разработени са учебници, програми за обучение и курсове за учители (Ramsden & Moses 1992). Финансират се проекти за разработването на всяка отделна тема и нейното прилагане. Обучението в контекст често се комбинира с други ефикасни методи, напр. проблемно базираното обучение, проектно базираното обучение, изследователски подход, зелена химия и т.н. (Wottle 2007). Примери за много успешни проекти в световен мащаб са: *Chemistry in the Community* (ChemCom) в САЩ, *Salters Advanced Chemistry Project* във Великобритания; *Chemie im Kontext* (CHiK) и *Natürlich Chemie!* в Германия (Wottle 2007; Krischer 2014).

Научните изследвания показват, че при участие на учениците в контекстно базирано обучение, от една страна, не се наблюдава неблагоприятно въздействие върху знанията им за научните идеи, а от друга страна, интересът на учениците към науката в уроците, като цяло, се увеличава; младите хора могат да видят по-добре и да оценят по-ясно връзките между науката и всекидневния им живот (Pilot & Bulte 2006; Gendjova 2007).

Положителни резултати са установени както в развити страни (Wottle 2017; Stanisavliević 2016; İlhan 2016; Aidoo 2016; Bennett & Lubben 2006), така и в страни, в които липсват достатъчно ресурси, време и предварителна подготовка (Holbrook 2005; Hanson 2017). Отчетени са много предимства, като: голяма свобода на действие както за учителя, така и за учениците; повишен интерес и мотивация за учене; улеснено разбиране на темите и ползите от тях; справяне с негативния поглед върху химията (Krischer 2014).

Приложението на контекстното обучение е свързано и с редица предизвикателства: необходимост от ресурси и време за провеждането му; по-големи усилия от страна на преподавателя; намиране на подходящи теми, изучаването и разработването им; организацията на самия урок и последващите методи за оценяване. Тези причини, а и фактът, че много често самите учители не виждат връзката между науката и живота, отказват много учители от внедряването на подхода (Wottle 2007; Krischer 2014; Gendjova 2012).

Ангажираност на учениците в обучението

Ангажираността на учениците в обучението е многоизмерна концепция, която се определя като количеството време и физическата и психологическата амбиция на ученика, посветени на изпълнение на учебни дейности (Shah & Cheng 2019). Според Bond et al. (2020, p. 3) тя е: „енергията и усилията, които учениците влагат в своята учебна общност“.

Ангажираността на учениците може да се определи по различни начини, но се счита, че тя включва: поведенчески компонент, когато учениците правят научна дейност; емоционален компонент, когато се заинтересуват, и когнитивен компонент, когато са мотивирани да искат да продължат (Parchmann, Simon, Apotheker 2020). Според Bond et al. (2020) ангажираността на учениците може да бъде определена холистично чрез произволен брой поведенчески, когнитивни или емоционални индикатори.

Проучванията върху ангажираността на учениците дават на заинтересованите страни усещане за сигурност в разбирането дали даден образователен процес върви добре, или не (Zepke 2015).

За да се провери дали обучението в контекст влияе върху ангажираността на учениците по предмета, първо бе разработена и приложена подходяща методика върху конкретно учебно съдържание.

Реализация на обучение в контекст по темата „Едновалентни алкохоли“

Алкохолите са важен клас органични съединения, техните свойства и приложения ги правят неизменна част от обучението по химия. Същевременно злоупотребата с алкохол има голямо значение за здравето на младите хора и е важен социален проблем.

Темата за алкохолите е част от учебното съдържание по химия и опазване на околната среда в IX клас. В учебника по химия и опазване на околна среда за IX клас за при обучение с интензивно изучаване на чужд език (Danalev 2018) темата е: *Хидроксилни производни на въглеродородите. Едновалентни алкохоли*.

При традиционното изучаване на темата „Едновалентни алкохоли“ обикновено въвеждането в темата е със задача за присъединяване на вода към етен. На базата на получения етанол се извежда понятието *функционална група*. Следва представяне на класификацията на хидроксилните производни, и по-специално на алкохолите. Разглеждат се правилата за наименуване на наситените едновалентни алкохоли (алканолите), както и тяхната изомерия. Следва изследване на физични свойства на етанола и разтворимостта му във вода и обяснението на тези свойства чрез междумолекулните взаимодействия. Учениците правят предположения за химичните свойства на алкохолите – например взаимодействие с метали. Хипотезите се доказват или отхвърлят експериментално. Въвежда се идеята за естерификация. Изследва се свойството на алкохолите да горят, и се обсъжда приложението на горенето. В края на часа се коментират получаването на етанол в бита, физиологичното му действие и приложение.

При поставянето на темата в контекст се цели учениците да се ангажират в процеса на обучение, сами да стигнат до изводи за възможните рискове от употребата на алкохол и да предприемат настоящи и бъдещи действия за минимизиране на тези рискове.

Целите на обучението, изразени като очаквани резултати, са съобразени с учебната програма на МОН, в допълнение могат да се използват за развиване на ключови компетентности.

Целите и основните дейности по темата, групирани на такива, които са свързани с химичното съдържание, и на такива, които са свързани с личностни и социални аспекти, са представени в таблица 1.

Таблица 1. Цели и дейности при изучаване в контекст на темата „Едновалентни алкохоли“

Цели и дейности	Химични аспекти	Личностни и социални аспекти
Цели, свързани с учебното съдържание по химия	Ученикът разпознава алкохолите по структурна формула; наименува някои едновалентни алкохоли; означава ги с формули; изразява с уравнения процесите на горене и на естерификация на етанол и описва ферментационните процеси	Описва приложението в практиката на алкохоли като разтворители, горива и др. Познава въздействието на етанола върху здравето и поведението на човека; разбира последствията от злоупотребата с алкохол в личен и социален аспект.
Цели, свързани с ключови компетентности	Изследва, оценява и използва научна информация от различни източници.	Разбира важноста на използването на алкохоли, оценява и обсъжда персонални и социални проблеми, свързани с употребата/ злоупотребата на алкохол. Осъзнава личната си отговорност за опазване на собственото здраве. Изразява собствено мнение, прави изводи и се аргументира; предприема действия, базирани на ценности.
Дейности	Извеждане на вида на функционалната група, класификацията на алкохолите, наименования и изомерия на алканолите – работа с молекулни модели. Изследване на физични свойства на алкохолите (етанол). Предположения за химичните свойства на алкохолите – работа с модели. Изследване на разтворимостта на алкохолите и свойството им да горят.	Изследване на ферментация (получаване на вино от банани). Изследване на дестилация за получаване на ракия от бананово вино. Разказ и дискусия на истински случай с фалшив алкохол. Изследване на наличието на вода в дестилата (ракията). Работа с различни източници за определяне физиологичното въздействие на алкохола върху човека. Работа с различни източници и сравняване на алкохолно съдържание на спиртни напитки. Изчисляване на алкохолно съдържание в кръвта и възможностите на организма за пречистване.

Урокът се реализира в блок от два учебни часа. Предварително са разработени дидактически материали, свързващи ежедневни проблеми с химични концепции – работни листове, задачи и други, като са ползвани различни източници (Fis Kids 1991¹; Mitkov 1994; Asselborn 2013; 2016; Danalev et al. 2018; Pavlova et al. 2018; Tsakovski et al. 2018). Преди часа е заредена апаратура за дестилация на етанол. В конкретния случай се използва вино от банани, лично приготвено от учител в хранилището на училището по метод от учебника (Asselborn 2013). В демонстрациите участват ученици – доброволци, които се сменят.

След кратка актуализация за алкани първо се изяснява значението на думата „производни“.

За да се предизвика любопитството на учениците с нещо познато за тях, се задават въпроси: Какви алкохоли познавате? Как се прави алкохол? След като се информират

учениците, че от химична гледна точка всички алкохолни напитки, които те изброяват, съдържат само един алкохол – етанол, се достига до химичната му формула и примери за варене на ракия. Коментира се процесът на алкохолна ферментация. Учениците дават примери за други видове ферментация, като оцетнокиселата и млечнокиселата, с помощта на учителя. Преподавателят обяснява елементите на апаратурата и процеса на дестилация. Предоставят се проби от полученото вино, за да се наблюдават и помиришат от учениците и да се опишат разликите с дестилата. Сравнява се с технологията на процеса в бита. Учениците знаят оттам, че първата фракция не се пие. Коментира се защо и се записва структурната формула на метанола. Дискусията продължава в посока промишлено производство и употреба. За мнемоничното запомняне кой алкохол от какво се дестилира, се използват тривиалните имена в немския език на метанола – „Духът на дървото“ (Holzgeist), и на етанола – „Духът на виното“ (Weingeist). При два записани представителя на алкохолите (метанол и етанол) учениците се ориентират за състава и структурата им. Дават се правилата за наименоуване по IUPAC и обучаемите ги прилагат за още два примера с до 5 въглеродни атома в главната верига. По аналогия с въглеводородите те сами изброяват първите десет члена от хомоложния ред за първични едновалентни алкохоли и стигат до изводи за възможните видове изомерия. За по-добра визуализация и осмисляне учениците работят с молекулни модели на алкохоли.

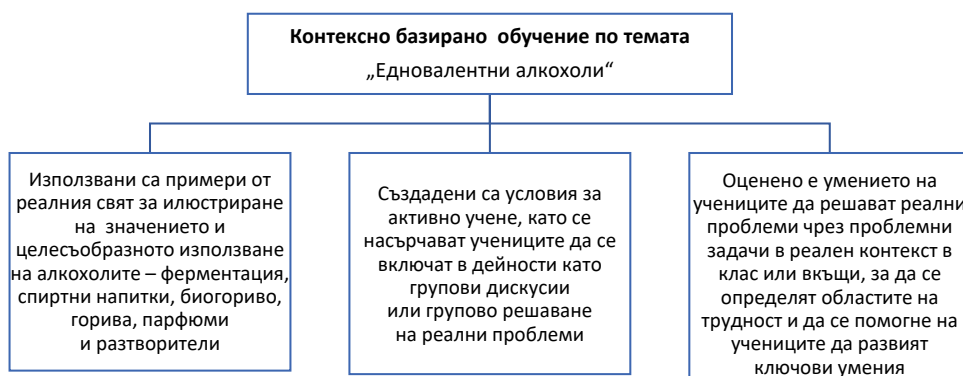
Преди обсъждане на физичните свойства на етанола вече има готов дестилат, като учащите са проследили отстраняването на първата фракция. Извежда се зависимостта между дължината на веригата и температурата на кипене с помощта на таблица в учебника.

За да се подчертае токсичността на алкохолите, и особено на метанола, се разказва истински случай (Asselborn 2013) за 86 загинали в Бангладеш (там е сух режим) след употреба на фалшиво уиски. Проба от готовата бананова „ракия“ се дава на учениците да я помиришат и да сравнят миризмата ѝ с тази на чист спирт. Обсъждат се причините за разликата в миризмата. Описват се физичните свойства на етанола. Прави се демонстрация за наличието на вода в дестилата (ракията). Коментира се безкрайната разтворимост на етанол във вода и невъзможността да се разделят напълно само чрез дестилация. Демонстрира се и се обяснява контракцията на обема на етанола. Учениците работят с материали от ежедневието – йодова тинктура и бензин, и правят изводи, че се „разтварят, които си приличат“, като се акцентира на химичната обосновка. При изучаването на химичните свойства се демонстрира изгарянето на метанол и на етанол (Asselborn 2013). Коментират се чистотата на процеса и липсата на сажда, което се свързва с употребата на тези алкохоли като горива. Описва се цветът на пламъка при двете вещества. Сравнява се отнасянето на етанола и водата към метали, като се демонстрира паралелно взаимодействието на натрий с вода и с етанол. Учениците правят заключения за влиянието на органичната част в молекулата на етанола.

Втората част от урока е посветена на употребата и физиологичното действие на алкохола. За да се осъзнаят както ползите, така и рисковете от употребата на етанол, на учениците се раздават различни материали – статии от вестници, графики, листовки от лекарства, диаграми, статистическа информация и др. В групи по трима те разглеждат, обсъждат, правят изводи и проверяват достоверността на източника на информация. След това всяка група обобщава информацията в три изречения. Това изисква добро сработване на екипа, разпределение на задачите, анализ и синтез на важната информация. Едновременно с това развива уменията за извличане на съществена информация от различни източници на различни езици, аргументацията и комуникацията. В случая се ползват материали на български, немски и английски – езиците, които се изучават в гимназията.

За да стане ясно колко бързо употребата на алкохолни напитки може да се превърне от удоволствие в трагедия, се обсъждат последствията и опасностите от злоупотребата с тях както за личността, така и за околните. За онагледяване на преките последствия върху организма се демонстрира от ученик действието на етанола върху яйчен белтък. Дискутира се какво може да се прави, за да се употребява алкохол внимателно и отговорно. Съставените задания в контекст се работят в часовете за упражнения, давани са като домашна работа, а някои – и в писмени изпитвания.

Методическите акценти в проведеното контекстно обучение са обобщени във фигура 1.

Фигура 1. Методически акценти на контекстно обучение по темата „Едновалентни алкохоли“

Методология на изследването

За да се изследва ефективността на реализираното обучение в контекст по отношение на ангажираността на учениците, е проведен педагогически експеримент. Проучването има пилотен характер и е начален етап на дисертационно изследване.

В него участват две паралелки с по 25 ученици от IX клас в 91. немска езикова гимназия „Професор Константин Гълъбов“ в София със сходни резултати по химия. Едната паралелка се обучава по традиционния метод (контролна група), а в другата паралелка (експериментална група) – по описаното обучение в контекст.

В изследването се оценяват три проявления на ангажираността: когнитивна, афективна и поведенческа, които могат да се установят чрез определени индикатори (по Bond et al. 2020).

За оценяване на посочените индикатори на ангажираността на учениците е направено наблюдение на дейността на учениците с помощта на протоколи и е оценена работата им при решаване на задачи в контекст. Примерна задача е дадена в приложение, а други задачи на автора са публикувани в помагалото (Tsakovski et al. 2021).

Когнитивна ангажираност се измерва чрез индикаторите: критично мислене (включващ способността на учениците за извличане на ключова информация; за правилно определяне на степента на риск; за проверяване достоверността на източниците) и саморегулация (отговорност при изпълнение на задания и самооценка).

Критерии за поведенческа ангажираност са индикаторите: участие (включващ активното участие на учениците в дискусия; в подготовката и почистването на лабораторията); постижения (правилно извършва математически изчисления; правилно използва данни; правилно прилага математически формули; правилно използва резултати от изчисления) и навици за учене (правилно и пълно записва решения на задачи в химичен контекст).

Критерият за емоционалната ангажираност се проявява чрез индикаторите: удоволствие, интерес, ентузиазъм.

За всеки ученик от двете изследвани групи се отбелязва в протокол под формата на чек-лист наличието или отсъствието на всеки от дадените индикатори.

Наблюдаваните характеристики са кодирани, отбелязани и групирани в трите основни категории, извлечени от данните на учениците.

Пълния текст четете в „Обучение по природни науки и върхови технологии“, кн. 5 – 6, 2023 г.

Дизайн на електронни курсове

*Откъс от „A Template for a Distance Learning E-course
at a Bulgarian University – The Experience of St. Cyril
and St. Methodius University of Veliko Tarnovo“*

Dr. Stoyanka Georgieva-Lazarova, Assoc. Prof.

Dr. Lachezar Lazarov, Assoc Prof.

St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo
(Bulgaria)

The COVID-19 pandemic has necessitated online learning in colleges and universities across the globe, requiring instructors to adapt their instruction within a short period— regardless of whether they were prepared or not (Scherer et al. 2021). In most cases, this difficult task was accomplished by the instructors with minimal support from the institution. To support the instructors' work in designing e-courses, as well as to unify the instruction setting of the students, some universities have proposed a template (or templates) that include some of the elements of the course (Konstantinidis 2022). The COVID-19 pandemic has necessitated an update of the regulatory framework for the implementation of distance instruction in Bulgaria. However, research on the elements of an e-course template is fragmented. There is still no review of the structure of distance instruction courses to meet national requirements.

The paper aims to explore the main components in the design of an e-course and discuss the structure of a universal template for a quality course for distance instruction, as well as find out what the instructors' attitude towards the proposed template to support their work in the development of quality e-course is.

1. Problem Relevance

The new Regulations¹ on national requirements for organising distance learning at universities (effective since 2021) necessitated changes to distance learning. Designing a quality e-learning course that meets national requirements is a complex process demanding a lot of time, work and expertise for instructors. We conducted an inquiry over the period of May-June 2022 among Veliko Tarnovo University instructors. It ap-

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

*Списанието се реферира
и индексирва в Web of Science*

Главен редактор

Проф. д-р Румяна Пейчева-
Форсайт

E-mail: r.peytcheva@fp.uni-sofia.bg

Редактор

Любомира Христова
0889 22 12 15

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 9/2023:

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРОНИКНОВЕНИЯ

Big Data (големи данни) в об-
разованието / *Наталия Витанова*

A Template for a Distance
Learning E-course at a Bulgarian
University – the Experience of St.
Cyril and St. Methodius University
of Veliko Tarnovo / *Stoyanka
Georgieva-Lazarova, Lachezar
Lazarov*

Exploring the Narrative Identity
of Hungarian Teachers in Slovakia /
*Patrik Baka, Terézia Stredl, Kinga
Horváth, Zsuzsanna Huszár,
Melinda Nagy, Péter Tóth, András
Németh*

Digital Whiteboards as a Form of Effective Communication in Blended Learning environment / *Milena Levunlieva*

Професионални ценности на студенти, обучаващи се за учители / *Мария Петкова*

Визуализация на задачи по математика за III клас чрез анимирани сценарии в електронна среда за обучение / *Вилислав Радев, Христо Христов*

НЕФОРМАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ

Трансформиращо учене и неформално образование / *Силвия Николаева*

Трудните пътища на духовността в образованието: между секуларния институционализъм и неформалните практики за личностно самоусъвършенстване / *Константин Теодосиев*

Младежките дейности и обучения като инкубатор на приобщаващи политики, култури и практики / *Весела Марева, Явор Георгиев*

peared that many of them face difficulties regarding the design and formation of a quality e-course, which as a result could lead to their non-participation in distance learning. That issue requires a scientifically proven decision aimed at supporting the instructors.

To resolve the issue, a model for a quality distance learning e-course was designed within the context of the Regulations on national requirements for organising distance learning at universities, effective as of September 1, 2021. The following tasks should be solved: looking into potential ways to assist instructors' work; building on global and national good practices in the area of e-learning, creating a template for a quality e-course for Veliko Tarnovo University; looking into instructors' attitude towards the proposed template for an e-course.

From the 2022 – 2023 academic year, the team at the Distance Learning Centre creates a template for each subject. The distance learning e-course template is designed using open-source instruction management system Moodle 3.11 tools that comprise the main components of a quality learning process (in compliance with the national requirements and criteria) with the idea that each new course should be created with this template. The instructor can fill, change, update, add and delete material in an editing mode. The aim: to assist instructors in planning and creating a quality (in compliance with the national requirements) e-learning course; to unify the courses to make sure students can adapt and find their way in the setting more easily; to facilitate data collection in preparing reports for the National Evaluation and Accreditation Agency.

2. Template of a Quality E-course – Overview of Scientific Literature

2.1. Theoretical Bases

The present research needs to substantiate theoretically the launch of a template for an e-course from the point of view of both instructors and students. Regarding students, Christine M. Bachman and Cindy Stewart (2011) in their publications propose Self-determination and Learner Motivation as a basis for designing an e-course; the theory stipulates that the level of self-determination is associated with meeting three inborn psychological needs: autonomy (one's ability to be a source of their behaviour), competence (the need to achieve the results desired) and relatedness (one's desire to feel related to other people). Encouraging autonomy, competence and relatedness in teaching, irrespective of whether it is on-site or distant, is key to achieving the goals of education. A well-designed e-course should engage students, enabling them to have a choice and help them feel related and competent (Bachman, Stewart 2011). The course template, according to the authors quoted should provide conditions for:

- autonomy – to allow students choice, for example, a few subjects for discussion; a few assignments of which the students can decide which ones to work on; a variety of media documents. Giving the students a choice instils a sense of autonomy. Each professor should provide at least two choices (Bachman, Stewart 2011);
- competence – upon designing a course template, options

for self-evaluation should be provided, receiving timely, encouraging feedback, a second test and receiving clearly formulated directions to help the students feel competent, thus feeling higher levels of inner motivation (Bachman, Stewart 2011);

- relatedness – the course template should lead to students' greater **commitment**. Well-structured discussions allow students to share points of view and work together towards achieving the same goal, respect different opinions, values and beliefs, and support one another. (Bachman, Stewart 2011).

The e-course template proposed is intended predominantly to follow the national requirements of the regulations on national requirements for organising distance team teaching and learning of the National Evaluation and Accreditation Agency, and enable instructors to create a well-organised, theoretically based and high-quality course.

2.2. *Distance Learning E-course – Core and Potential Benefits*

In her publication Nadezhda Angelova notes that to assist instructors' work, especially if they do not have experience with distance learning and face difficulties regarding the course design, „it is possible to set up a library of e-course templates“ (Angelova 2016, p. 127). Today universities use online-course templates which provide standardisation and quality of online courses and encourage students' quick commitment, comfort and success in distance learning (Scutelnicu et al. 2019, p. 275).

The e-course template involves elements created in advance or partially designed that can be adapted and customised. The use of templates is a way to save time during the planning stage and introduce various course elements that otherwise can require many design resources to be created from scratch.

The potential benefits of introducing a template, described in scientific the literature are as follows:

- for the educational institution – providing a template for „best practices“ cuts costs and efforts for the development of courses in the future (Bachman, Stewart 2011, p. 180);
- for the instructors – it does not matter if they have experience with distance learning, a template like this allows access to a high-quality course, focused on adequate material presentation, creative development of the students and adherence to the subject objectives and the university's mission. (Bachman, Stewart 2011, p. 180). Course templates can boost the creation of communities for online learning where a course's consistent structure can establish an expected and familiar space for the exchange of ideas between instructors and students (Scutelnicu et al 2019). Reduces the instructors' workload and cognitive efforts needed for the course design and development (Konstantinidis 2022, p. 347);

- for the students – online learning adds one more level of cognitive load when the student needs to master working skills for work with various interface formats in the individual courses of the syllabus. This load can be avoided provided the course components are presented consistently and designed clearly in an e-course template (Borgemenke et al., 2013). To boost the students' comfort level, all courses in a curriculum should have an identical look and perception (Dykman, Davis, 2008). The identical look makes the setting easy to navigate and less confusing.

In a publication after an overview of the literature sources, Arthur J. Borgemenke, William C. Holt и Wade W. Fish (2013) describe step by step the process of designing an e-course template (Borgemenke et al. 2013, p. 20 – 22).

Step One: the functions that will be planned within the template frameworks are identified for each program. The aim is to build online courses which provide a standardised and familiar sensation to the students without downplaying the instructor's unique positive attributes.

Step Two: determining the components of a universal course template, for example, the course syllabus, the course's home page, as well as a single protocol harmonised with the instructors regarding the ways assignments are fed, procedures for participation in a discussion forum and communication methods between an instructor and student. It is recommended that the syllabus template should include information about contact with the instructor, course information (annotation), (aims, expected results, etc.), a course calendar or timetable, technological requirements and specific university procedures and policies (guidelines for work with students with special educational needs; academic honesty, etc.). The course home page usually features a welcome video, text or video guidelines for using the platform, information on the syllabus, a book of reviews, course annotation and technical support.

Step Three – course content and assignments to be evaluated. Usually, the learning content is posted through the respective module agenda links or the entire course. The students can view the learning content, aims and expected results, resources and assignment instructions at any time.

3. Elements of the Template for Distance Learning E-course at Veliko Tarnovo University

3.1. Theoretical Framework

The present study uses the work of Martin et al. (2021) and Konstantinidis (2022) regarding the essential elements of a quality e-course as a theoretical framework. The authors cited have established five categories of design standards and their corresponding elements. The five categories are: (a) **overview** – includes elements that provide general information about the course, as well as elements associated with the introduction of learners to the course.

According to the authors, items in this category are: course orientation, instructor contact information, and instructor expectations; (b) **content presentation** – in online learning, content can be presented in different modalities. Some of the components of content presentation include: providing a variety of instruction materials, dividing content into manageable segments, providing clear instructions, aligning course content and activities with aims, and adapting content for learners with disabilities. The digital material can feature textbook readings, instructor-created recorded video lectures, expert content in audio or video, web resources, animations or interactive games and simulations, and scientific articles; (c) **interaction and communication** are crucial in e-courses. Some of the strategies for improving interaction and communication involve: student interaction, building an instruction community, collaborative activities to support active instruction, and using technology to promote learner engagement and facilitate learning; (d) **assessment and evaluation** are crucial to the e-course to measure student learning results and determine the course overall efficiency; (e) **learner support** is essential to the success of online learners. Some of the strategies for providing support to the online learner include providing intuitive and consistent course navigation; media that can be accessed and viewed easily; details of minimum technological requirements and technological and institutional support services (Martin et al. 2021, p. 47 – 50).

3.2. Main elements

Building on the theoretical framework and national regulations, the main components of the quality e-course template have been identified.

The template of an e-course comprises several parts:

A. Course information section. The course commences with information on institutional policy towards academic honesty which determines unfair academic behaviour (fraud), as well as information on sanctions and punishments in cases of proven fraudulent behaviour. The student is bound to view this information, mark it as read, and only after that continue their course activity. The information section features also: a course description, and a brief professional autobiography of the course author, a brief text/video address to the students.

B. the course introduction features: a brief course annotation; course timetable; contact with the course author (the instructor).

C. the main section features: a timetable of synchronous activities; a discussion forum; course content in the form of study materials in various media formats; study activities – an asynchronous workload which includes asynchronous teaching methods (cases, role play, discussion forums, etc.).

D. final section – features main conclusions from the course learning content.

E. bibliography – features main information sources and recommended and additional literature.

F. control section – features methods, criteria and procedures for receiving a mark. The students' evaluation is regarded as an integral part of the design of the e-course.

4. Analysis of the Results of the Empirical Research

4.1. Characteristics of the Empirical Research

As the theoretical overview has shown, the distance learning e-course template is not a new concept in scientific literature, which presupposes a structured approach to using setting tools (specifically Moodle version 3.11.) in support of teaching, learning and education communication.

The starting *thesis* of the present empirical research is that the template for distance learning designed and applied at Veliko Tarnovo University has the potential to improve the quality (postulated with the national requirements and criteria for quality of the National Evaluation and Accreditation Agency of e-courses. We must stress that in the present paper, the research focus is on studying the template potential from the perspective of the instructors at VTU. For the next studies (the end of the winter semester and the end of the 2022 – 2023 academic year we plan to study the template potential from the students' perspective as well.

The present empirical research aims to determine the instructors' attitude to the proposed template in assisting their work on developing a quality e-course.

The main question in this research is: if, and to what extent the distance learning e-course template helps assist instructors' work? During the research stage, this question was deconstructed into the following questions: what do instructors think about their workload in distance learning?

Whether instructors consider the quality of distance learning to be equal to on-site teaching and learning, and whether there is a link between their opinion and the extra specific distance learning workload?

Whether instructors consider the e-course template to be useful? How many instructors need extra training to work with the template and whether this will impact negatively the template's utility?

The organisation of the Empirical Research – the inquiry of VTU instructors was conducted over the period of September 19 – 24, 2022. The empirical data have been collected through MS Forms, and the link to it has been sent to all 144 instructors working in distance learning. 69, or approximately 48% of the instructors have been questioned online.

The Research Tools: the empirical data, collected through a questionnaire for the instructors have been analysed using quantitative methods – through descriptive statistics, correlation and factor analysis of the respondents' answers.

4.2. Analysis of the Results from the Empirical Research

Figure 1 presents the percentage of instructors and educational units of the university. The major share of the instructors who participated in the inquiry is from the Faculty of Education (29%), and this is logical because in this faculty there are the most educational programs and students.

As seen in fig. 2. habilitated teachers (professors and associate professors) dominate, since only master's programs are offered in distance form at the university and this makes sense because this faculty has the greatest number of educational programs and learners.

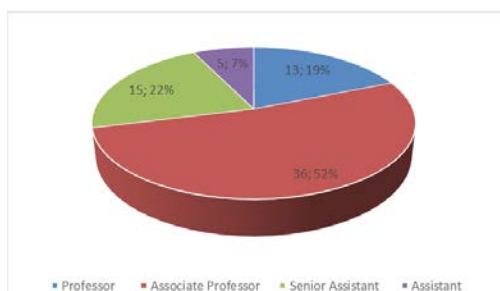

Figure 1. Distribution of respondents based on the university's educational units

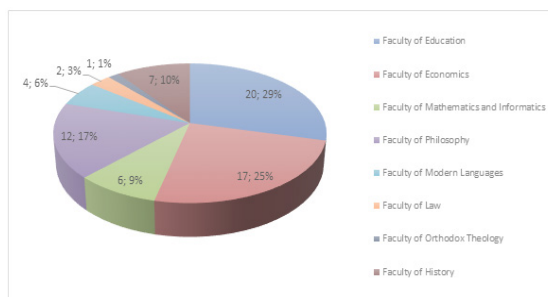

Figure 2. Distribution of respondents according to an academic position

Of interest to the research is the instructors' attitude to their workload in distance instruction. The results are presented in Fig. 3.

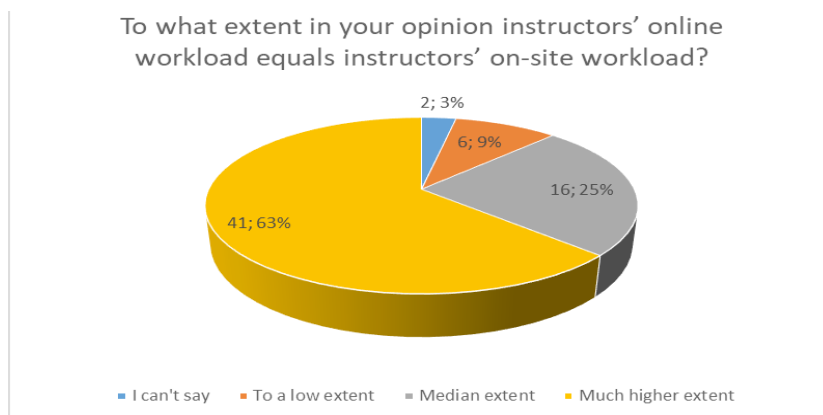

Figure 3. Results of the answers to the question „To what extent in your opinion instructors' online workload equals instructors' on-site workload?“

Пълния текст четете в „Педагогика“, кн. 9, 2023 г.